

Саветодавна комисија за људска права

ТСС зграда Д-12, седиште мисије УНМИК-а, Приштина, Косово, електронска пошта hrar-unmik@un.org, телефон +381 (0)38 504 604 локал 5182

МИШЉЕЊЕ

Датум усвајања: 27. фебруар 2015. године

Предмет бр. 340/09

Ру. Р.

против

УНМИК-а

Саветодавна комисија за људска права, на заседању одржаном 27. фебруара 2015. године, уз присуство следећих чланова:

Марека Новицког, председавајућег
Кристин Чинкин
Франсоаз Тулкенс

Уз помоћ
Андреја Антонова, извршног службеника

Узевши у обзир изнад поменути жалбу, уложену сагласно члану 1.2 Уредбе УНМИК-а бр. 2006/12, од 23. марта 2006. године о оснивању Саветодавне комисије за људска права,

Након већања, доноси следеће закључке и препоруке:

I. ПОСТУПАК ПРЕД КОМИСИЈОМ

1. Жалба је уложена 8. јула 2009. године и уписана је 4. децембра 2009. године.
2. Дана 29. децембра 2010. године, Комисија је затражила од жалиоца да достави додатне информације. Жалилац није одговорила на овај захтев.

3. Дана 26. марта 2012. године, жалба је прослеђена Специјалном представнику Генералног секретара (СПГС)¹, како би се добиле примедбе УНМИК-а на прихватљивост жалбе. Дана 30. маја 2012. године, СПГС је доставио УНМИК-ов одговор, заједно са копијама истражних списа који се односе на предмет.
4. Дана 17. августа 2012. године, Комисија је прогласила жалбу прихватљивом.
5. Дана 7. септембра 2012. године, Комисија је СПГС-у проследила своју одлуку о прихватљивости и затражила УНМИК-ове примедбе на меритум жалбе.
6. Дана 22. маја 2014. године, СПГС је доставио УНМИК-ов одговор у вези са меритумом жалбе, заједно са копијама додатних истражних списа који се односе на предмет.
7. Дана 16. децембра 2014. године, Комисија је од УНМИК-а затражила да потврди да ли се објављивање истражних списа у вези са предметом може сматрати коначним.
8. Дана 17. децембра 2014. године, УНМИК је доставио свој одговор.

II. ЧИЊЕНИЦЕ

A. Општи преглед догађаја²

9. Предметни догађаји су се одиграли на територији Косова убрзо након успостављања Привремене управе мисије Уједињених нација на Косову (УНМИК), 10. јуна 1999. године.
10. Оружани сукоб током 1998. и 1999. године између српских снага с једне стране и Ослободилачке војске Косова (ОВК) и других оружаних групација косовских Албанаца с друге стране добро је документован. Након неуспеха међународних напора за решавање сукоба, 23. марта 1999. године, Генерални секретар Северно-атлантског споразумног савеза („НАТО“) објавио је почетак ваздушних напада на Савезну Републику Југославију (СРЈ). Ваздушни напади су почели 24. марта 1999. године, а окончани су 8. јуна 1999. године, када је СРЈ пристала да повуче своје снаге са Косова. Дана 9. јуна 1999. године, Међународне безбедносне снаге (КФОР), СРЈ и Република

¹ Списак скраћеница и акронима садржаних у тексту дат је Прилогу.

² Списи на које се Комисија позива при навођењу овог општег прегледа догађаја су следећи: ОЕБС, „Како виђено, тако речено“, 1. том (октобар 1998 – јун 1999) и 2. том (14. јун – 31. октобар 1999); тромесечни извештаји Генералног секретара УН-а о Привременој управи мисије Уједињених нација на Косову; Годишњи извештаји полиције УНМИК-а (2000, 2001); Фонд за хуманитарно право „Отмице и нестани неалбанског становништва на Косову“ (2001); Фонд за хуманитарно право „Косовска књига памћења“ (<http://www.kosovometographybook.org>); УНМИК-ова канцеларија за нестала лица и судску медицину, Извештај о активностима 2002-2004; Европски суд за људска права, Бехрами и Бехрами против Француске и Сарамати против Француске, Немачке и Норвешке, бр. 71412/01 и 78166/01, одлука од 2. маја 2007; Међународна комисија за нестала лица, „Ситуација на Косову: попис“ (2010); подаци које је издао Високи комесар Уједињених нација за избеглице (доступни на адреси www.unhchr.org) и Међународни комитет Црвеног крста (доступни на адреси <http://familylinks.icrc.org/kosovo/en>).

Србија потписале су „војно-технички споразум“ у ком су се сагласиле о повлачењу СРЈ са Косова и присуству међународних безбедносних снага након доношења одговарајуће резолуције Савета безбедности УН-а.

11. Дана 10. јуна 1999. године, Савет безбедности УН-а усвојио је Резолуцију 1244 (1999). Поступајући сходно Поглављу VII Повеље УН-а, Савет безбедности УН-а одлучио је да распореди међународне безбедносне снаге и цивилне представнике – КФОР, односно УНМИК – на територију Косова. Сходно Резолуцији Савета безбедности 1244 (1999), УН-у је дата пуна законодавна и извршна власт за привремену управу на Косову, укључујући спровођење правде. КФОР је имао задатак да успостави „безбедну средину у којој избегла и расељена лица могу безбедно да се врате кући“ и привремено обезбеди „јавни ред и мир“ све док међународни цивилни представници не буду могли да преузму одговорност за овај задатак. УНМИК се састојао из четири главне компоненте или стуба којима су руководиле Уједињене нације (цивилна управа), Високи комесар Уједињених нација за избеглице (хуманитарна помоћ, која је постепено окончана јуна 2000. године), ОЕБС (успостављање институција) и ЕУ (реконструкција и привредни развој). Сваки стуб је био под управом СПГС-а. Резолуцијом Савета безбедности УН-а 1244 (1999) УНМИК је овлашћен да „унапреди и штити људска права“ на Косову у складу са међународно признатим стандардима у погледу људских права.
12. Процене у погледу утицаја сукоба на расељавање популације косовских Албанаца крећу се од приближно 800.000 до 1,45 милиона. Након усвајања Резолуције 1244 (1999), већина косовских Албанаца који су побегли или били насилно избачени из својих кућа током сукоба од стране српских снага вратила се на Косово.
13. У међувремену, припадници неалбанске заједнице – углавном, али не само, Срби, Роми и словенски муслимани, као и косовски Албанци за које се сумња да су сарађивали са српским властима – постали су мета распрострањених напада од стране наоружаних групација косовских Албанаца. Тренутне процене у вези са бројем расељених косовских Срба крећу се између 200.000 и 210.000. Док је већина косовских Срба и другог неалбанског становништва побегла у ужу Србију и суседне земље, они који су остали постали су жртве системских убистава, отмица, насумичног притварања, сексуалног и родног насиља, пребијања и злостављања.
14. Иако постоји спор око бројки, процењује се да је више од 15.000 лица усмрћено или нестало током и одмах након косовског сукоба (1998–2000. године). Више од 3000 етничких Албанаца и око 800 Срба, Рома и чланова других мањинских заједница нестало је током овог периода. Пронађено је више од половине несталих лица и њихови посмртни остаци идентификовани су до краја 2010. године, док се, од октобра 2012. године, 1766 лица и даље води као нестало код МКЦК-а.
15. Од јула 1999. године, у склопу напора да се на Косово врати спровођење закона у оквиру владавине права, СПГС је затражио од држава чланица УН-а да подрже постављање 4718 чланова међународне полиције као цивилне компоненте УНМИК-а. Задатак полиције УНМИК-а био је да саветује КФОР у вези са полицијским питањима

док полиција не добије довољан број чланова да преузме пуну одговорност за спровођење закона и да ради на развоју Косовске полицијске службе. До септембра 1999. године, приближно 1100 међународних полицајаца распоређено је у УНМИК-у.

16. Распоређивање полиције УНМИК-а углавном је завршено до децембра 2000. године, са 4400 чланова особља из 53 земље, и УНМИК је преузео примарну одговорност за спровођење закона у свим крајевима Косова осим у Митровици. Према Годишњем извештају полиције УНМИК-а за 2000. годину, њој је пријављено 351 киднаповање, 675 убистава и 115 силовања у периоду од јуна 1999. до децембра 2000. године.
17. Услед колапса управљања правдом на Косову, УНМИК је јуна 1999. године успоставио ванредан правосудни систем. Он се састојао од ограниченог броја домаћих судија и тужилаца и функционисао је све до почетка рада редовног правосудног система, јануара 2000. године. Фебруара 2000. године, УНМИК је одобрио именовање међународних судија и тужилаца, најпре у области Митровице, а касније широм Косова, да би ојачао домаћи правосудни систем и гарантовао његову непристрасност. Од октобра 2002. године, домаћи правосудни систем састојао се од 341 домаћег судије и тужиоца и 24 међународних. Јануара 2003. године, Генерални секретар УН-а, при подношењу извештаја Савету безбедности о спровођењу Резолуције 1244 (1999), констатовао је да систем полиције и правосуђа на Косову у том тренутку „добро функционише“ и да је „одржив“.
18. Јула 1999. године, Генерални секретар УН-а изјавио је у извештају Савету безбедности да УНМИК већ сматра да је питање несталих лица посебно акутан проблем у погледу људских права на Косову. Новембра 1999. године, при полицији УНМИК-а је основана Јединица за нестала лица (ЈНЛ), која је била задужена за истраживање могуће локације несталих лица и/или гробних места. ЈНЛ, заједно са Централном јединицом за кривичну истрагу (ЦЈКИ) полиције УНМИК-а, а касније наменска Јединица за истрагу ратних злочина (ЈИРЗ), били су одговорни за кривичне аспекте предмета несталих лица на Косову. Маја 2000. године, успостављена је Комисија за проналажење и идентификацију жртава (КПИЖ), којом председава УНМИК, ради проналажења, идентификације и предавања посмртних остатака. Дана 5. новембра 2001. године, УНМИК је потписао Заједнички документ УНМИК-а и СРЈ у коме се, између осталог, понавља његова обавеза решавања судбине несталих лица из свих заједница и признаје се да је програм ексхумације и идентификације само део активности везаних за нестала лица. Од јуна 2002. године, новооснована Канцеларија за нестала лица и судску медицину (КНЛСМ) при УНМИК-овом Одељењу правде (ОП) постала је једини орган који је овлашћен да утврди где се налазе нестала лица, идентификује њихове посмртне остатке и врати их њиховим породицама. Почевши од 2001. године, на основу Меморандума о разумевању (МоР) између УНМИК-а и Међународне комисије за нестала лица (МКНЛ) са седиштем у Сарајеву, допуњеног додатним споразумом из 2003. године, МКНЛ је спроводио идентификацију посмртних остатака путем ДНК анализе.
19. Дана 9. децембра 2008. године, одговорности УНМИК-а у области полиције и правосуђа на Косову су престале, а Мисија владавине права Европске уније на Косову

(ЕУЛЕКС) преузела је пуну оперативну контролу у области владавине права, након саопштења председника Савета безбедности Уједињених нација, 26. новембра 2008. године (S/PRST/2008/44), којим се поздравља даље ангажовање Европске уније на Косову.

20. Истог дана, УНМИК и ЕУЛЕКС су потписали Меморандум о разумевању о модалитетима и правима и обавезама које проистичу из преноса УНМИК-ових предмета ЕУЛЕКС-у и повезаних списа који се тичу истрага, оптужница и других активности које су у току, а које су предузели УНМИК-ови међународни тужиоци. Убрзо након тога, потписани су слични споразуми у вези са списима којима су се бавиле међународне судије и полиција УНМИК-а. Сви споразуми су обавезивали ЕУЛЕКС да УНМИК-у пружи приступ документима који се односе на активности које су УНМИК-ови органи претходно предузели. Између 9. децембра 2008. и 30. марта 2009. године, сви списи кривичних предмета које су поседовали УНМИК-ов ОП и полиција УНМИК-а требало је да буду предати ЕУЛЕКС-у.

В. Околности везане за отмицу и нестанак г. Ра. Р.

21. Жалилац је супруга г. Ра. Р.

22. Г. Ра. Р. је отет из своје куће у Истоку, 23. јуна 1999. године. Од тада се не зна где се он налази. У својим поднесцима Комисији, од којих је најновији датиран на 8. јул 2009. године, жалилац наводи да од надлежних органа није добила никакве информације о судбини свог супруга.

23. Жалилац наводи да је нестанак пријављен надлежним органима, али није навела додатне детаље. Она је такође доставила копију уверења из Црвеног крста Југославије у коме се наводи да је г. Ра. Р. „ухапшен“ у свом стану 23. јуна 1999. и да је уписан у регистар несталих лица ове организације 20. јануара 2000. године.

24. МКЦК-ов захтев за проналажење г. Ра. Р. још увек је отворен³. Његово име се налази на списку несталих лица који је МКЦК проследио полицији УНМИК-а 12. октобра 2001. године, по питању којих су прикупљени анте-мортем подаци на територији уже Србије у периоду између 1. јула и 20. септембра 2001. године. Његово име се такође налази у бази података коју је саставио УНМИК-ов КНЛСМ⁴. У релевантним пољима ставке у вези са г. Ра. Р. у бази података на мрежи коју води МКНЛ⁵, стоји следеће: „Прикупљено довољно референтних узорака“ и „Није пронађен подударни ДНК“.

С. Истрага

³ База података МКЦК-а је електронски извор доступан на адреси:

<http://familylinks.icrc.org/kosovo/en/pages/search-persons.aspx> (прегледано 25. фебруара 2015).

⁴ База података КНЛСМ-а није отворена за јавност. Комисија ју је прегледала у вези са овим предметом 25. фебруара 2015. године.

⁵ База података МКНЛ-а је доступна на адреси: www.ic-mp.org/fdmsweb/index.php?w=mp_details&l=en (прегледано 25. фебруара 2015).

Достављање релевантних списа

25. У погледу овог случаја, Комисија је од УНМИК-а добила копије докумената који су се претходно налазили код УНМИК-овог КНЛСМ-а и ЈИРЗ-а полиције УНМИК-а, у два наврата, јуна 2012. и маја 2014. године (видети §§ 3 и 6 изнад). Комисија напомиње да је УНМИК потврдио да су достављена сва расположива документа.
26. Што се тиче откривања података садржаних у списима, Комисија подсећа да је УНМИК Комисији ставио на располагање истражне списе ради разматрања уз обавезу чувања поверљивости података. У том погледу, Комисија мора појаснити да, иако њена процена овог предмета проистиче из детаљног разматрања доступне документације, објављује се само ограничен број информација из ње. Стога је у следећим пасусима наведен сажет преглед релевантних истражних корака које су предузели истражни органи.

Истражни спис

27. Документ са најранијим датумом у спису јесте УНМИК-ов „Извештај са информацијама“, датиран на 19. мај 2001, у коме се налазе подаци из Удружења породица несталих и киднапованих лица. У документу су наведени сажети заједничких жалби које се тичу вршења обдукција и идентификације несталих лица. У том документу је наведен одређени број предмета који се тичу несталих лица, а од значаја за овај случај је један предмет који се тиче села Томанце, где је пријављено наводно убиство 20 лица која су потом бачена у јаму. Број предмета ЕХ-2001-122 дописан је руком на врху овог документа.
28. У спису се такође налази недатиран, руком исписан, МКЦК-ов образац за идентификацију жртве у погледу г. Ра. Р. на српском, који је попунио МКЦК у периоду између 1. јула и 20. септембра 2001. (видети § 24 изнад). Поред тога што су у њему забележени његови лични подаци и анте-мортем опис, у њему се налазе и име и пуни подаци за контакт његове супруге (жалиоца) и његове мајке, у ужој Србији. У пољу „Друге особе које су нестале заједно са несталим лицем“ стоји: „Остало је око 40 лица. Супруга се не сећа свих њих“. Даље, у овом пољу се налазе имена још седморо особа.
29. У спису се такође налази недатиран ЈНЛ-ов образац за идентификацију жртве у погледу г. Ра. Р. и понављају се исте информације које су дате у горенаведеном МКЦК-овом обрасцу за идентификацију жртве, али на енглеском. Тај образац је приложен уз ЈНЛ-ов предмет бр. 2002-000619.
30. Следећи документ у спису је писмо, датирано на 28. октобар 2001, из покрајинског тима за везу са КФОР-ом при Министарству унутрашњих послова Србије (МУП), упућено КФОР-у и полицији УНМИК-а, и у његовом наслову је наведено: „Масовне гробнице Срба у селу Томанце, у општини Исток и у фабрици 'Санитекс' у Качанику“. У писму се наводи да оно представља поновљени захтев за информације који је првобитно достављен 15. новембра 2000. КФОР-у и УНМИК-у. Конкретно, у њему се

наводи: „Обавештавамо вас да се близу села Томанце... налази гробница... где су терористичке банде убиле 30 до 40 становника српске националности. Након убиства, тела су бачена у јаму која је намењена за угинулу стоку“. У писму су наведена имена више особа за које се сумња да су бачене у јаму, укључујући г. Ра. Р. Број предмета ЕХ-2001-122 исписан је при врху овог документа.

31. Следећи документ у спису је писмо, датирано на 30. октобар 2001, које је УНМИК-ов ЈНЛ упутио правном саветнику главног штаба КФОР-а, у коме тражи помоћ у дељењу информација о масовним гробницама на различитим локацијама у општини Исток, укључујући село Томанце; при томе је назначено да УНМИК-у није био дозвољен приступ релевантним информацијама. При врху странице налази се руком исписан број предмета ЕХ 2001-122. Такође, у спису постоји кратак извештај са терена УНМИК-овог ЈНЛ-а, датиран на 6. новембар 2001, у коме је наведено: „Спис је отворен овог датума како би се прегледали подаци о могућој масовној гробници. Податак да је 20–30 тела сахрањено у јами испод стоке. Спис је предат Истражној јединици... ради даље истраге“. Извештај садржи бр. ЈНЛ-овог списка ЕХ 2001-122.
32. У одговору на горенаведен захтев полиције УНМИК-а, КФОР је доставио своје налазе истражног тима „Радне групе Тизона“ у документу под насловом „Косовска масовна гробница у селу Томанце“, датираном на 20. новембар 2001. године. У извештају се наводе детаљи о истрази и теренској посети шпанског КФОР-а локацији на којој се наводно налази масовна гробница, 20. новембра 2000. године. У том документу налазе се белешке са испитивања локалног становништва, фотографије области, географске координате јаме, мапа локације и списак особа које су можда бачене у јаму, укључујући г. Ра. Р. При врху овог извештаја налази се руком исписан број предмета ЕХ 2001-122.
33. У спису се налази ЈНЛ-ов документ састављен на једној страни, под називом „Информације прикупљене током 116. састанка ЗКИ-ја у Рударима, 22. новембра 2001“; информације се односе на могућу гробницу у селу Томанце“. У документу се помиње особа ромске националности, коју је ОВК наводно присилила да пуца у Србе и баци их у јаму. Он је и сам убијен од стране ОВК. Породица ове особе наводно још увек живи у селу Томанце; идентитет ове особе је требало да буде саопштен у једном накнадном допису. У документу се даље наводи да је „пуковник [Ц] изјавио да је [На. С.] ... [био] умешан у многе кривичне случајеве, попут отмице Срба из области Истока, али такође и убистава Срба, Рома и Албанаца у области Витомирица (близу Пећи). Очигледно је да је он умешан у случај из села Томанце. Очевици су живи и спремни су да сарађују, али због очигледних и озбиљних претњи по њихов живот у овом тренутку није неопходно да се зна њихов идентитет. Чекамо меморандум који је пуковник [Ц] обећао да нам достави током следећег састанка ЗКИ-ја (29. новембра 2001)“. У спису се не налазе накнадни документи у вези са овим информацијама.
34. Спис такође садржи ЈНЛ-ов образац о процени гробног места, датиран на 14. фебруар 2002, уз који су приложени бр. 0077/ИНВ/02 и ЕХ2001-122. У њему је дат детаљан опис ЈНЛ-ових напора да прикупи изјаве сведока, као и локација масовне гробнице за коју се сумња да постоји у селу Томанце. У сажетом прегледу извештаја наводи се да

је сведок по имену С. С. изјавио да је пронађен костур у јами, који је касније италијански КФОР идентификовао као „ковача ромске националности из Истока“. У сажетку се такође наводи списак могућих несталих лица „међу неидентификованим лешевима“, који садржи идентитет 15 лица, укључујући г. Ра. Р. Он обухвата белешке са састанка са тимом и шпанским КФОР-ом и заједничког увиђаја на месту за које се сумња да представља гробницу. У документу је такође дат сажет опис разговора са сестром Г. из једног од манастира, која је навела име монаха манастира „Пећке патријаршије који је упознат са многим стварима везаним за догађаје који су се догодили у области Истока током 1999. године“.

35. Извештај се завршава речима да „могућност присуства одређеног броја костура или лешева у јами јесте реална... поступак ексхумације ће можда бити обављен чим то дозволе временски услови“. Уз извештај је приложено неколико фотографија јаме и околне области, које су снимљене 23. јануара 2002. године, као и мапе области. У ставци датираној на 21. фебруар 2002, наводи се: „МКТЈ није предузео ниједну активност“ и „нема информација у ЦЈКИ-ју“
36. Такође постоје четири изјаве сведока и оне су приложене уз поменут Образац о процени гробног места:
- Прва изјава, датирана на 21. новембар 2001, прилично је кратка и чини се да је лоше преведена; дала ју је особа З. Х. која је изјавила да су животиње које су угинуле током рата бачене у ту јаму.
 - Друга изјава, датирана на 22. јануар 2002, узета је од особе Н. С. која је изјавила да не зна ништа о „јами“.
 - Трећу изјаву, датирану на 17. фебруар 2002, дала је особа Б. Ц, представник „египатске“ заједнице. Тај сведок је навео име и локацију једне друге особе коју је требало да истражитељи контактирају.
 - Четврта изјава, датирана на 25. јануар 2002, узета је од особе С. С. Он наводи да се његов отац вратио на имање јуна 1999. године и изјавио је да је видео „нешто попут јаме у задњем делу баште, што подсећа на масовну гробницу“. Он наводи: „Касније је дошло пуно различитих тимова. Током следећа три месеца, они су нас посетили... укључујући једног судију из... суда у Ден Хагу. У једном од првих тимова... из ОЕБС-а, који је радио у Одељењу за људска права. У пролеће 2000. године, они су прекопали и проверили ту област. Пронашли су само кости животиња, али нису копали дубље од једног метра... Али, једног дана, деца су видела један људски костур и јавила су нам... Он је био ковач у Истоку и био је ромске националности... Након тога је један члан породице дошао, преузео посмртне остатке и сахранио их на гробљу у Истоку. Јама је веома дубока и веома велика и костур је био баш преко костију стоке. Тим није проверавао дубоко“.
37. Спис такође садржи захтев који је Окружно јавно тужилаштво (ОЈТ) у Пећи послало Окружном суду у Пећи, датирано на 16. април 2002. године, у коме се захтевају

ексхумација и налог за обдукцију. У њему се такође налази тражени судски налог, који је био издат истог датума.

38. Даље, у њему се налази извештај под насловом „ЈНЛ-ов ГШ у Приштини – тим за ексхумацију“, у коме се наводи да 3. јуна 2002, „након рашчишћавања мина, проверили смо јаму. Осетио се одвратан смрад који је долазио из ње. Дошли смо до закључка да је било исувише опасно по здравље да пошаљемо било ког у јаму да извади кости. Решили смо да наставимо у понедељак, 17. јуна 2002, у 09.30 часова. Тог дана, помоћу багера ћемо скинути поклопац јаме“.
39. У спису постоји још један ЈНЛ-ов извештај са терена, датиран на 17. јун 2002, у коме се наводи да је један тим од 20 особа присуствовао рашчишћавању јаме на локацији „Томанце“. У извештају се наводи да је коришћен кран како би се подигао бетонски поклопац који је покривао јаму, како би се омогућио потпун приступ њеном садржају. Багером је ископана јама и антрополог је почео испитивање земљишта. Откривени су неки делови одеће и фрагменти костију, укључујући делове људске лобање. У извештају се даље наводи: „Власник имања је испитан у вези са доказима да је јама била паљена. Потврђено је да је јама запаљена пре 6 година“. Измерена је дубина јаме, која је поново напуњена помоћу багера, а сви пронађени предмети су однети у ЈНЛ. Уз извештај је приложено неколико фотографија са ексхумације као и фотографија пронађених предмета.
40. Уз извештај са терена је приложен и кратак преглед у коме се наводи да је током ексхумације пронађено само неколико људских костију и да постоји могућност да оне припадају костуру ковача ромске националности који је наводно пронађен у јами 1999. године. Међутим, у спису се наводи да нема наговештаја о томе где је костур сахрањен и да није могуће упоредити га са посмртним остацима пронађеним током ексхумације.
41. У спису се такође налази један ЈНЛ-ов извештај у вези са г. Ра. Р, који садржи унакрсну референцу на МКЦК-ов спис бр. БЛГ-803384 као и на ЈНЛ-ов спис бр. 2002-000619. У пољу „датум подношења“ наводи се 14. август 2002. У спису је такође ЈНЛ-ов извештај о наставку случаја по спису бр. 2002-000619, у погледу г. Ра. Р. Он садржи две ставке, обе датиране на 14. август 2002: „Извршен унос у базу података“ и „Извршен унос у ДВИ систем“.
42. У спису се такође налази већи број извештаја са терена, датираних на период од 20. марта 2003. до 28. маја 2003, у погледу списа бр. 0354/ИНВ/2002, ЈНЛ-2001-01024 и ЈНЛ-2001-01025. Иако се ови извештаји не односе директно на случај г. Ра. Р, у њима се налази неколико релевантних делова:
 - i) У извештају са терена датираном на 20. март 2003, наведене су информације са састанка са обавештајним одељењем шпанског КФОР-а. Истражитељи су отишли да се састану са истражитељем који је био у поступку окончања своје мисије на Косову. У белешкама су дате информације у вези са идентификованим осумњиченим На. С. (видети изнад у § 33) и наведено је да је он био „бивши командант илегалне полиције у Истоку током сукоба“. У

извештају се даље наводи да је КФОР обавестио УНМИК да је специјални форензички тим МКТЈ-а дошао у област Истока да обави обдукције на пронађеним телима и да је доставио имена троје припадника тог тима.

- ii) У извештају са терена, датираном на 22. март 2003, налазе се фотографије спаљене куће једне друге идентификоване особе (видети § 115 испод) као неког ко је вероватно био убијен и бачен у јаму заједно са г. Ра. Р. У спису такође постоје белешке разговора са сведоцима у вези са овом особом.
- iii) У извештају са терена, датираном на 26. март 2003, наведени су детаљи о неуспешном покушају истражитеља да пронађу и испитају осумњиченог На. С. (видети § 33 изнад), наводно „бившег команданта илегалне полицијске снаге ОВК у области Истока, [који] би требало да поседује информације о Србима убијеним у области Истока током сукоба“. У извештају се затим наводе детаљи разговора са локалним достављачем информација који је навео да је добро познато да су На. С. и Ј. „наредили да се убију Срби који су остали. Ипак, нико се не би усудио да сведочи против њих. То би била смртна пресуда за сведоке“. Достављач информација је назначио могуће локације гробних места на којима су сахрањене жртве српске националности, укључујући депонију угинуле стоке у селу Томанце, коју је „[На. С.] споменуо... као место на коме су закопани неки Срби“.
- iv) У извештају са терена датираном на 28. мај 2003, наведене су информације са састанка са истим достављачем информација. Припадник ЈНЛ-а и достављач информација покушали су да пронађу јаму, али безуспешно. Достављач информација је обећао да ће прибавити још информација и контактирати ЈНЛ.

43. Спис такође садржи и ЈИРЗ-ов извештај о анте-мортем истрази по предмету бр. 0127/ИНВ/05, са унакрсном референцом на предмет бр. 2002-000619. Овај извештај је започет 13. јануара 2005. године и завршен је истог дана. У извештају се налазе сажете информације о отмици и нестанку г. Ра. Р, његова супруга је наведена као сведок, али се не спомиње осумњичени. У релевантним деловима овог извештаја стоји: „Контактирали смо сведока телефоном; она живи у Србији. ... Сведок нема информације за нас, једино то да се још 40 особа водило као нестало током тог периода, о чему је она обавестила Црвени крст пре много година. Нема других информација. Судбина [г. Ра. Р.] је непозната“. У закључку овог извештаја, ЈНЛ-ов истражитељ наводи: „Након истрага, у овом тренутку није могуће пронаћи непристрасног сведока око места догађаја. Нема информација које указују на могућу локацију [несталог лица]. Овај предмет треба да остане отворен и на чекању...“

44. Спис такође садржи штампани извод из ЈНЛ-ове базе података, такође датиран на 13. јануар 2005, у погледу г. Ра. Р, са унакрсним референцом на предмет бр. 127/ИНВ/05 и 2002-000619. У белешкама истражитеља је наведено: „Погледати извештај о истрази и ЈНЛ-ов спис; овај случај остаје неактиван“.

45. У спису постоји извод, на једној страни, извештаја Фонда за хуманитарно право, под насловом: „Отмице и нестанци не-Албанаца на Косову, 24. март 1999 – 31. децембар 2000“⁶, који садржи фотографију и име г. Ра. Р, заједно са другим особама, и у њему се наводи:

„ИСТОК

Нестала лица:

[Ра. Р.]; Цоговић, Стана (ж); Пешић, Злата (ж), Срби, из Истока – нестали 16. јуна 1999.

Извор: ФХП, изјава сведока“

46. Спис затим садржи ЈИРЗ-ов Извештај о прегледу анализе случаја, датиран на 7. март 2008. године, означен бројем 0077/ИНВ/01. У пољу „Тренутни статус предмета“, назначено је „На чекању“; у пољу „Разлог“ наводи се „Ексхумација дала позитивне резултате“; наведен је 17. јун 2002 као датум ексхумације. Такође се наводи: „Два тела су пронађена горепоменутог датума. Нису пронађене информације о идентификацији тела“. Наведен статус предмета је: „треба да се поново истражи“, а приоритет предмета је назначен као „високи“.
47. Последњи документ у спису је меморандум, датиран на 11. март 2008, који је КНЛСМ послао ЈИРЗ-у под насловом: „Информације које се односе на локацију гроба у селу Томанце, у општини Исток“. У писму се потврђује да је 17. јуна 2002. обављена ексхумација и да су пронађени делови тела и одећа, али није идентификована шифра локације. Штавише, у писму се напомиње да су 7. августа 1999. „дански и шведски форензички тимови ексхумирали тело мушкарца у селу Томанце... Не постоје информације о идентификацији тог тела нити месту могуће поновне сахране. Предмет може да се повеже са „МКТЈ-евим извештајем 1114, датираним на 20 септембар 1999“.

III. ЖАЛБА

48. Жалилац се жали на УНМИК-ов наводни пропуст да ваљано истражи отмицу и нестанак г. Ра. Р. У том погледу, Комисија сматра да се жалилац позива на кршење процедуралног аспекта члана 2 Европске конвенције о људским правима (ЕКЉП).
49. Жалилац се такође жали на душевну бол и патњу, које су јој наводно проузроковане овом ситуацијом. У том погледу, она се ослања на члан 3 ЕКЉП.

IV. ПРАВО

A. Наводно кршење процедуралне обавезе сходно члану 2 ЕКЉП

⁶ Видети: веб-страницу ФХП-а [у електронском облику] – www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2013/02/KO-Abductions-and-disappearances-of-non-Albanians-in-Kosovo-1.pdf (прегледано 25. фебруара 2015).

1. Опсег разматрања Комисије

50. Пре него што започне разматрање меритума жалби, Комисија би желела да разјасни домен свог разматрања.
51. При одлучивању о томе да ли сматра да је дошло до повреде члана 2 (процедуралног проширења) ЕКЉП, Комисија узима у обзир постојећу судску праксу, нарочито ону Европског суда за људска права. Међутим, Комисија је такође свесна чињенице да се жалбе упућене њој значајно разликују од оних које су поднете Суду. Као прво, тужена страна није држава, већ привремена међународна територијална управа овлашћена да обавља привремене дужности на Косову. За УНМИК се не везују никакве сумње у погледу материјалних обавеза сходно члану 2 ЕКЉП. Друго, док су они који су осумњичени за наводна убиства и/или отмице недржавни актери у ограниченом броју предмета пред Европским судом, такви су сви осумњичени у предметима пред Комисијом, углавном, али не искључиво, повезани са сукобом. Комисија мора узети у обзир ове факторе при првобитној процени процедуралних позитивних обавеза међудржавне организације у погледу поступака учињених од стране трећих страна на територији над којом има привремену законодавну, извршну и судску контролу.
52. Комисија напомиње да је, након усвајања Уредбе УНМИК-а бр. 1999/1 25. јула 1999. године, УНМИК преузео обавезу поштовања међународно признатих стандарда у погледу људских права при обављању својих функција. Ово прихватање обавеза детаљно је описано у Уредби УНМИК-а бр. 1999/24 од 12. децембра 1999. године, према којој је УНМИК прихватио обавезе сходно следећим инструментима људских права: Универзалној декларацији о људским правима, Европској конвенцији о људским правима и њеним протоколима, Међународном споразуму о грађанским и политичким правима (МСГПП), Међународном споразуму о економским, социјалним и културним правима, Међународној конвенцији о уклањању свих видова расне дискриминације, Конвенцији о уклањању свих видова дискриминације жена, Конвенцији против мучења и другог окрутног, нечовечног или понижавајућег поступања или кажњавања и Конвенцији о правима детета.
53. Комисија такође напомиње да, према члану 1.2 УНМИК-ове Уредбе бр. 2006/12 од 23. марта 2006. године о оснивању Саветодавне комисије за људска права, Комисија „треба да проучи жалбе уложене од стране било које особе или групе особа које тврде да су жртве кршења (својих) људских права од стране УНМИК-а“. Из тога следи да једино поступци или пропусти који се могу приписати УНМИК-у леже у оквиру надлежности Комисије *ratione personae*. У том погледу, треба напоменути, као што је горе наведено, да од 9. децембра 2008. године, УНМИК више није спроводио извршну власт над косовским судским системом и системом за спровођење закона. УНМИК стога не сноси одговорност ни за какво кршење људских права наводно почињено од стране тих тела. У погледу тога што се жалилац жали на поступке који су се догодили након овог датума, они леже ван надлежности Комисије *ratione personae*.

54. Такође, Комисија наглашава да, што се тиче њене надлежности *ratione materiae*, из члана 1.2 Уредбе УНМИК-а бр. 2006/12 следи да она може испитати само жалбе које се односе на наводно кршење људских права. То значи да она може да разматра само поступке или пропусте који су предмет жалбе због тога што нису у складу са међународним инструментима људских права наведеним горе у тексту (видети § 52). У конкретним случајевима убистава и нестанака под околностима опасним по живот, није улога Комисије да замени надлежне органе у истрази случаја. Њен задатак је ограничен на разматрање ефикасности кривичне истраге таквих убистава и нестанака, у светлу процедуралних обавеза које проистичу из члана 2 ЕКЉП.
55. Комисија даље напомиње да, сходно члану 2 Уредбе УНМИК-а бр. 2006/12, она има правну надлежност једино над жалбама које се односе на наводна кршења људских права „до којих је дошло 23. априла 2005. или касније или су произашла из чињеница насталих пре овог датума, при чему су ове чињенице проузроковале континуирано кршење људских права“. Следи да догађаји који су се одиграли пре 23. априла 2005. године генерално леже ван надлежности Комисије *ratione temporis*. Међутим, у мери у којој такви догађаји проузрокују континуирану ситуацију, Комисија има надлежност да разматра жалбе које се односе на ту ситуацију (видети предмет Европског суда за људска права (ЕСЉП), Велико веће [ВВ], *Варнава и остали против Турске*, бр. 16064/90 и остали, пресуда од 18. септембра 2009, §§ 147–149; ЕСЉП, *Кипар против Турске* [ВВ], бр. 25781/94, пресуда од 10. маја 2001, § 136, ЕКЉП 2001-IV).

2. Поднесци страна

56. Жалилац се жали, у суштини, на повреде права које се односе на изостанак адекватне кривичне истраге у вези са отмицом и нестанком г. Ра. Р. Жалилац такође наводи да није била обавештена о томе да ли је истрага спроведена и какав је био исход.
57. СПГС генерално прихвата да је до отмице и нестанка г. Ра. Р. дошло под околностима опасним по живот. СПГС наводи да је г. Ра. Р. нестао из породичног стана у периоду између 18. и 23. јуна 1999, у време распоређивања УНМИК-а и КФОР-а на Косову и да је безбедносна ситуација у то време била „изузетно напета и постојао је висок ниво насиља широм целог Косова, због оружаног сукоба који је трајао. КФОР је још увек радио на развоју снаге довољне за одржавање јавне безбедности и реда и мира, и догодио се одређени број озбиљних кривичних инцидената чије су мете били косовски Срби, укључујући отмице и убиства“. Цитирајући извештај Генералног секретара УН-а упућен Савету безбедности Уједињених нација од 12. јуна 1999. године, СПГС описује ситуацију на следећи начин:

„Општа ситуација на Косову је била напета, али се стабилизује. ОВК се брзо вратио у све делове Косова, посебно у југозападни део, а велики број косовских Срба напустио је своје домове и отишао у Србију. Док је први талас одлазака косовских Срба био подстакнут бригаама за безбедност, а не стварним претњама, други талас одлазака био је последица растућег броја инцидената које су косовски Албанци починили против косовских Срба. Одласке су поготово подстакла убиства и отмице које су биле у центру пажње

јавности, као и пљачке, подметнути пожари и присилна експропријација станова. Овај процес је сада успорен, али у градовима као што су Призрен и Пећ практично уопште нема косовских Срба, а градови Митровица и Ораховац су подељени дуж етничких линија.

Безбедносни проблем на Косову у великој мери је последица непостојања установа и органа задужених за ред и мир. Многи злочини и неправде не могу се ваљано кривично процесуирати. Криминалне банде, борећи се за контролу над оскудним ресурсима, већ искоришћавају ту празнину. Иако је КФОР тренутно одговоран за одржавање јавне безбедности и грађанског реда и мира, његова могућност да се тиме бави ограничена је чињеницом да се он и даље налази у процесу развоја својих снага. Непостојање легитимних полицијских снага, како међународних тако и домаћих, дубоко се осећа, стога се решавању тог проблема мора приступити као приоритету“.

58. СПГС прихвата чињеницу да је г. Ра. Р. нестао под околностима опасним по живот и не оспорава одговорност УНМИК-а да спроведе истрагу у вези с његовом отмицом, сходно процедуралном делу члана 2 ЕКЈП. Према речима СПГС-а, „главна сврха такве истраге [била] је обезбеђивање ефикасне примене домаћих закона којима се штити право на живот, како је дефинисано Уредбом УНМИК-а бр. 1999/1 од 25. јула 1999. о овлашћењима привремене управе на Косову и касније измењеном и допуњеном Уредбом УНМИК-а бр. 1999/24 од 12. децембра 1999. о закону који се примењује на Косову“.
59. СПГС наглашава да жалилац не наводи да је дошло до повреде материјалног дела члана 2, већ његовог процедуралног елемента. СПГС наводи да је „процедурални елемент члана 2 у суштини двострук: (i) обавеза утврђивања судбине и/или локације несталог лица путем истраге; и (ii) обавеза спровођења истраге којом се може утврдити да ли је до смрти дошло незаконитим путем и која може довести до идентификације и кажњавања лица одговорних за нестанак и/или смрт несталог лица“.
60. СПГС даље примењује да се, при одлучивању о пријавама сходно процедуралном делу члана 2 мора обратити пажња на то да се на УНМИК не ставља немогућ или несразмеран терет. У том погледу, СПГС подсећа на пресуду од 15. фебруара 2011. године коју је донео Европски суд за људска права по предмету *Палић против Босне и Херцеговине*, у којој је, у ставу 70, наведено следеће:

„Суд узима у обзир комплексну ситуацију у Босни и Херцеговини, нарочито у првих десет година након рата. У таквој послератној ситуацији, оно што представља немогућ и/или несразмеран терет мора да се мери врло конкретним чињеницама и контекстом. С тим у вези, Суд напомиње да је више од 100.000 људи убијено, скоро 30.000 људи је нестало, а више од два милиона људи је расељено током рата у Босни и Херцеговини. Избор је неизбежно морао да се направи у смислу послератних приоритета и ресурса. Штавише, након дугог и суровог рата, Босна и Херцеговина је била подвргнута поправци унутрашње структуре и политичког система:

постављени су ентитети и кантони у складу са Дејтонским мировним споразумом; уведене су споразумне поделе власти како би се обезбедила ефикасна равноправност између „конститутивних народа“ у послератном друштву (видети случај *Сејдић и Финци против Босне и Херцеговине* [ВВ], бр. 27996/06 и 34836/06, предмет ЕКЈП 2009-...); било је потребно формирати нове институције, а постојеће реструктурирати. У послератном периоду могла је да се очекује невољност тадашњих зараћених страна да сарађују са новим институцијама, као што се види у овом предмету. Иако је тешко тачно одредити када се завршио овај процес, Суд сматра да је домаћи правни систем требало да буде у могућности да ефикасно реши нестанке и друга тешка кршења међународног хуманитарног права до 2005. године, након свеобухватне провере постављене полиције и правосуђа и успостављања Одсека за ратне злочине при Суду Босне и Херцеговине. Након што је све ово размотрено и пошто није било значајног периода неактивности домаћих власти по овом предмету након 2005. године, Суд је закључио да се, с обзиром на тадашње околности прикупљања материјала, може сматрати да је домаћа кривична истрага спроведена у разумном року и експедитивно“.

61. Са становишта СПГС-а, УНМИК се суочио са ситуацијом на Косову „од 1999. до 2008. године“ која је веома слична оној у Босни и Херцеговини од 1995. до 2005. године.
62. СПГС наводи да је током сукоба на Косову на хиљаде људи нестало, најмање 800.000 људи је расељено и на хиљаде њих је убијено. Многи људи који су нестали, отети су, убијени и сахрањени у необележеним гробовима на територији Косова или ван ње, што је умногоме отежало проналажење и повратак њихових посмртних остатака.
63. У јуну 2002. године, УНМИК је формирао КНЛСМ који је у оквиру свог мандата требало да утврди судбину несталих лица; међутим, он се суочио са многим изазовима на почетку свог рада због претходно урађеног, углавном од стране актера независних од УНМИК-а. Конкретно, СПГС наводи да је сакупљање доказа о ратним злочинима почело са доласком НАТО-а 1999. године, са независним тимовима из неколико земаља који су функционисали под слабом координацијом МКТЈ-а. Недостатак стандардних радних процедура или централизације довео је до проблема са доказима прикупљеним у овој фази. Године 2000, МКТЈ је спровео велику, централизовану, форензичку операцију у ораховачкој мртвачници, где је применио стандардне радне процедуре за све форензичке тимове осим британског, који је функционисао независно у Приштини. СПГС наводи да су, у покушају да покажу да су злочини били систематски и широко распрострањени; тимови МКТЈ-а обављали обдукције на што је више тела могуће, вршећи идентификацију у малој мери или је уопште нису вршили; штавише, неидентификована тела која су ексхумирана 1999. године поново су сахрањена на локацијама које још увек нису познате КНЛСМ-у. Након што је МКТЈ окончао своје ангажовање 2000. године, ЈНЛ полиције УНМИК-а наставио је истраге несталих лица у мањем обиму, „*ex-officio*“, без икакве шире стратегије у погледу оптужнице“. Услед тога, прикупљен је велики број неструктурираних информација.

64. СПГС тврди да је проналажење и идентификовање несталих лица у горе описаном контексту веома тежак и дуготрајан задатак. Он даље тврди да број несталих лица чије је остатке пронашао и идентификовао КНЛСМ „сведочи о његовом напорном раду између 2002. и 2008. године“ и да се „у гробницама и даље проналазе тела и у току су идентификације и повраћаји посмртних остатака члановима породица, често на основу информација садржаних у списима УНМИК-а/КНЛСМ-а“. СПГС даље напомиње да је стога „очигледно да је поступак оснивања система који ће моћи ефикасно да решава нестанке и друга озбиљна кршења међународног хуманитарног права разумљиво постепено“ на Косову, што се огледа у горенаведеном предмету *Палић*. СПГС даље напомиње да се овај процес „ослањао на велики број актера, а не само на УНМИК, на пример на Међународну комисију за нестала лица, Међународни комитет Црвеног крста и домаће организације за нестала лица“.

65. СПГС даље тврди да је професионална, добро обучена и добро опремљена полиција од фундаменталног значаја за спровођење ефикасних истрага и да таква полиција није постојала на Косову након сукоба. У том полицијском вакууму након завршетка сукоба, УНМИК је морао да испочетка изгради нову Косовску полицијску службу, што представља један дуготрајан и изазован задатак који, према наводу СПГС-а, још увек траје. СПГС такође наводи да се полиција УНМИК-а суочила са бројним изазовима током вршења функција спровођења закона, које јој је постепено преносио КФОР у периоду 1999–2000. године. Он се, у том погледу, осврће на Годишњи извештај полиције УНМИК-а за 2000. годину, у коме је ситуација описана на следећи начин:

„Полиција УНМИК-а је морала да ради у послератном окружењу у ком је затекла беживотна тела и опљачкане и спаљене куће. Етничко насиље је избијало у виду илегалних исељавања, принудних одузимања имовине, спаљивања кућа и физичког насиља над заједницама широм Косова. Бес и тензија су били јако изражени међу свим етничким групама, а појачавали су их извештаји о несталим и умрлим особама. За полицију УНМИК-а је постао императив да успостави ред и да брзо изгради оквир за упис и истрагу злочина.

Све ово је морало да се уради уз ограничене физичке и људске ресурсе. Пошто је ово била прва извршна мисија у историји УН-а, било је неопходно да се на терену разраде концепт, планирање и спровођење. Због двадесет различитих националности које су учествовале на почетку, полицијским руководиоцима је представљало веома изазован задатак да установе уобичајену праксу за постизање оптималних резултата у једном високо ризичном окружењу“.

66. СПГС наводи да је ЈИРЗ полиције УНМИК-а ангажовао међународну полицију УНМИК-а и припаднике домаће Косовске полицијске службе и усмерио се на кривичну истрагу случајева несталих лица. Њихове обавезе обухватале су проналажење илегалних гробова, идентификацију починилаца и прикупљање доказа везаних за злочине. Припадници међународне полиције УНМИК-а који су радили на предметима несталих лица морали су да се прилагоде спровођењу истрага на страном

територији и у иностраној земљи, са ограниченом подршком Косовске полиције која је још увек била у развоју.

67. Он даље наводи да, након сукоба, све домаће институције на Косову, укључујући институције за спровођење закона и институције за проналажење несталих лица, нису биле функционалне и да су морале бити успостављене од почетка. Такође, истражитељи су често наилазили на ситуације где појединци који су поседовали релевантне информације о локацији и судбини несталих лица нису желели да открију такве информације. Према наводима СПГС-а, сва ова ограничења смањила су способност полиције УНМИК-а да спроводи истраге у складу са стандардима који се могу очекивати од држава „у којима су институције боље успостављене и које не пролазе кроз тешкоће повезане са ситуацијом након сукоба“.
68. У погледу жалбе гђе Ру. Р, сходно члану 2 ЕКЉП, СПГС наводи радње које су предузели УНМИК-ови органи. Он наводи да је 30. октобра 2001. УНМИК-ов ЈНЛ упутио писмо правном саветнику ГШ КФОР-а, у коме тражи помоћ у дељењу информација о гробним местима на различитим локацијама у општини Исток, укључујући село о коме је реч, са намером да спроведе прелиминарну истрагу и накнадно достављање истражног извештаја шпанског КФОР-а о могућој масовној гробници у селу Томанце, у општини Исток.
69. СПГС затим наводи детаље о активностима истражног тима УНМИК-овог ЈНЛ-а који је прикупио изјаве сведока о гробници, јануара/фебруара 2002, као и заједничкој операцији посете локацији са шпанским КФОР-ом. СПГС наглашава да је у завршним коментарима извештаја наведено да је „могућност присуства одређеног броја костура или лешева у јами реална... поступак ексхумације ће можда бити обављен чим то дозволе временски услови...“
70. СПГС наводи да је ЈНЛ полиције УНМИК-а отворио спис под именом г. Ра. Р, 14. августа 2002. године. Он, затим, наводи примере када је УНМИК-ов ЈНЛ прикупио већи број изјава сведока, фебруара 2002. године. Најзад, он наводи да је спис прегледао ЈРЗ, 7. марта 2008, и назначио да су „два тела пронађена 17. јуна 2002. године. Нису пронађене информације о идентификацији тела“ и да је службеник дао препоруку да статус предмета остане на чекању ради даље истраге.
71. СПГС, међутим, тврди да је „очигледно да је полиција УНМИК-а покренула и спровела истрагу везану за проналажење [г. Ра. Р.]. Испраћени су трагови истраге, али то није довело до проналажења и идентификације посмртних остатака несталих лица нити до идентификације починилаца“. СПГС примећује да „у другим предметима који се тичу несталих лица долази до неминовног стагнирања полицијских истрага услед недостатка доказа уколико сведоци не иступе или се не открије ниједан материјални доказ“.
72. СПГС закључује да је УНМИК испоштовао захтеве из члана 2 ЕКЉП. СПГС додаје да, „с обзиром на могућност постојања додатних и убедљивих информација, поред

горепоменуте документације, УНМИК задржава право давања додатних коментара у погледу овог случаја“.

3. Процена Комисије

73. Комисија сматра да се жалилац позива на повреду процедуралне обавезе која проистиче из права на живот, загарантованог чланом 2 ЕКЉП, у погледу тога да полиција УНМИК-а није спровела ефикасну истрагу у вези са отмицом и нестанком г. Ра. Р.

а) Подношење релевантних списа

74. СПГС примећује да су Комисији достављени сви доступни списи везани за истрагу, али напомиње да можда постоји додатна документација која се не налази у горенаведеним списима (видети § 72 изнад). Дана 17. децембра 2014. године, УНМИК је потврдио Комисији да се достављање може сматрати завршеним (видети § 8 изнад).

75. Комисија напомиње да је у члану 15 Уредбе УНМИК-а бр. 2006/12 наведено да Комисија може затражити од УНМИК-а да достави било који документ и да је СПГС обавезан да сарађује са Комисијом и пружи неопходну помоћ, што посебно укључује пружање докумената и информација релевантних за жалбе. У том погледу, Комисија се позива на судску праксу Европског суда за људска права да треба да се извуку закључци на основу понашања тужене стране током поступка, укључујући њен пропуст „да им достави информације које има, без одговарајућег објашњења“ (видети случај *Челикбилек против Турске*, предмет бр. 27693/95, пресуда ЕСЉП од 31. маја 2005, § 56).

76. Комисија такође напомиње да је правилно вођење истражних списа који се тичу таквих кривичних дела као што су убиства и нестанци, од отварања истрага до њихове предаје, кључно за наставак таквих истрага и могло би стога *само по себи* покренути питања сходно члану 2 (видети случај *Булатовић*, бр. 166/09, мишљење Саветодавне комисије за људска права [ХРАП] од 13. новембра 2014, § 62). Комисија нема разлога да сумња да је УНМИК уложио све напоре како би добио релевантне истражне списе. Међутим, Комисија такође напомиње да УНМИК није доставио ниједно додатно објашњење о томе да ли можда постоји нека додатна документација нити о томе на које делове истраге се она односи.

77. Комисија није у позицији да сама провери потпуност примљених истражних списа. Комисија ће стога проценити меритум жалби на основу докумената који су јој доступни (у том смислу, видети предмет *Чекојев против Русије*, бр. 39358/05, пресуда ЕСЉП од 15. марта 2011, § 146).

б) Општа начела која се тичу обавезе спровођења ефикасне истраге сходно члану 2

78. Комисија напомиње да је позитивна обавеза истраживања нестанака широко прихваћена у међународном праву људских права, макар од случаја Интерамеричког

суда за људска права *Веласкез-Родригез* (видети случај *Веласкез-Родригез против Хондураса*, пресуда Интерамеричког суда за људска права (ИАСЉП) од 29. јула 1988, серија Ц бр. 4). КЉП је такође навео да позитивна обавеза проистиче из члана 6 (право на живот), члана 7 (забрана окрутног и нечовечног поступања) и члана 9 (право на слободу и безбедност личности), тумачено заједно са чланом 2 став 3 (право на ефикасан правни лек) МСГПП-а (видети КЉП, Општи коментар бр. 6, 30. април 1982. године, § 4; КЉП, Општи коментар бр. 31, 26. мај 2004. године, §§ 8 и 18, СГПП/Ц/21/Рев.1/Дод. 13; видети такође, између осталог, КЉП, *Мухамед Ал-Авани против Либијске Арапске Цамахирије*, саопштење бр. 1295/2004, разматрања од 11. јула 2007, СГПП/Ц/90/Д/1295/2004). Обавеза истраживања нестанака и убистава такође је утврђена у Декларацији УН-а о заштити свих особа од принудног нестанка (А/Res/47/133, 18. децембар 1992. године) и додатно је разрађена у смерницама УН-а као што су Приручник УН-а о ефикасној превенцији и истрази ванправних, арбитражних и преких егзекуција (1991) и „Смернице о спровођењу истрага Уједињених нација у вези са наводним масакрима“ (1995). Важност обавезе је потврђена усвајањем Међународне конвенције о заштити свих особа од принудног нестанка 2006. године, која је ступила на снагу 23. децембра 2010. године.

79. Да би се бавила тврдњама жалиоца, Комисија се посебно осврће на добро утврђену судску праксу Европског суда за људска права о процедуралним обавезама сходно члану 2 ЕКЉП. Суд је сматрао да „обавеза заштите права на живот сходно члану 2 Конвенције, тумачена заједно са општом дужношћу државе сходно члану 1 Конвенције 'да осигура свакоме унутар [своје] надлежности права и слободе дефинисане у Конвенцији', имплицитно захтева постојање неког облика ефикасне званичне истраге када су појединци убијени (видети, *mutatis mutandis*, ЕСЉП, *Макен и остали против Уједињеног Краљевства*, пресуда од 27. септембра 1995, § 161, Серија А бр. 324; и ЕСЉП, *Каја против Турске*, пресуда од 19. фебруара 1998, § 105, *Извештаји о пресудама и одлукама 1998-I*; видети такође ЕСЉП, *Јасинскис против Летоније*, бр. 45744/08, пресуда од 21. децембра 2010, § 71). Обавеза спровођења такве истраге проистиче у свим случајевима убистава и осталих сумњивих смртних случајева, без обзира на то да ли су починиоци приватна лица или државни агенти, или су непознати (видети ЕСЉП, *Коледи против Бугарске*, бр. 1108/02, пресуда од 5. новембра 2009, § 191).
80. Европски суд је такође навео да процедурална обавеза пружања неког облика ефикасне званичне истраге такође постоји када је појединац нестао под околностима опасним по живот и није ограничена на случајеве када је очигледно да је нестанак проузрокован од стране државног агента (видети ЕСЉП [ВВ], предмет *Варнава и остали против Турске*, наведен у § 55 изнад у тексту, при § 136; ЕСЉП [ВВ], *Мокану и остали против Румуније*, бр. 10865/09, 45886/07 и 32431/08, пресуда од 17. септембра 2014. године, § 317).
81. Надлежни органи морају сами предузети радње када им се скрене пажња на одређени предмет и не смеју препустити подношење формалне пријаве или преузимање одговорности за спровођење било каквих истражних поступака иницијативи блиских сродника (видети ЕСЉП, *Ахмет Озкан и остали против Турске*, бр. 21689/93, пресуда

од 6. априла 2004, § 310; видети такође ЕСЉП, *Исајева против Русије*, бр. 57950/00, пресуда од 24. фебруара 2005, § 210; ЕСЉП [ВВ], *Мокану и остали против Румуније*, наведен изнад у § 321).

82. Успостављајући стандарде ефикасне истраге, Суд је навео да истрага, поред независности, приступачности за породицу жртве, спровођења разумном брзином и експедитивношћу, пружања довољног елемента јавне критике истраге и њених резултата, такође мора бити ефикасна у смислу да може довести до утврђивања тога да ли је смрт изазвана незаконитим путем и, ако је то случај, до идентификације и кажњавања одговорних лица (видети ЕСЉП [ВВ], *Варнава и остали против Турске*, наведен у § 55 изнад, при § 191; видети такође ЕСЉП, *Палић против Босне и Херцеговине*, бр. 4704/04, пресуда од 15. фебруара 2011, § 63). То није обавеза пружања резултата, већ употребе средстава. Надлежни органи морају предузети све могуће разумне кораке да би обезбедили доказе који се тичу инцидента, укључујући, између осталог, сведочења очевидаца, форензичке доказе и, када је то применљиво, аутопсију која пружа потпун и тачан запис о повреди и објективну анализу клиничких налаза, укључујући узрок смрти. Сваки недостатак у истрази који спречава да се њоме установи узрок смрти, или одговорна особа или особе, ствара ризик да таква истрага неће испунити овај стандард (видети ЕСЉП, *Ахмет Озкан и остали против Турске*, наведен горе у тексту, при § 312; и *Исајева против Русије*, наведен горе у тексту, при § 212).
83. Конкретно, закључак истражитеља мора да се заснива на подробној, објективној и непристрасној анализи свих релевантних елемената. Пропуст праћења очигледног следа истраге нарушава, у одлучујућој мери, могућност да се њоме утврде околности случаја и идентитет одговорних лица (видети ЕСЉП, *Колеви против Бугарске*, наведен изнад у § 79 при § 201). Међутим, природа и степен разматрања којима се испуњава минимални праг ефикасности истраге зависе од околности конкретног случаја. Они се морају проценити на основу релевантних чињеница и у погледу практичних реалних околности истражних радњи (видети ЕСЉП, *Велсеа и Мазаре против Румуније*, бр. 64301/01, пресуда од 1. децембра 2009, § 105). Истовремено, надлежни органи морају увек озбиљно да покушају да открију шта се догодило и не би требало да се ослањају на исхитрене и неосноване закључке да би затворили истрагу (видети ЕСЉП [ВВ], *Ел-Масри против „Бивше Југословенске Републике Македоније“*, бр. 39630/09, пресуда од 13. децембра 2012, § 183; ЕСЉП [ВВ], *Мокану и остали против Румуније*, наведен изнад у § 80 при § 322).
84. У том контексту се подразумева услов ажурности и разумне експедитивности. Чак и у ситуацијама када можда постоје препреке или потешкоће које спречавају напредак истраге, брза реакција надлежних органа је од кључног значаја за одржавање поверења јавности у њих у погледу поштовања владавине права и за спречавање стварања слике о тајном учествовању у незаконитим радњама или њиховом толерисању (видети случај *Пол и Одри Едвардс против Уједињеног Краљевства*, предмет бр. 46477/99, пресуда ЕСЉП од 14. марта 2002, § 72, ЕКЉП, 2002-II; ЕСЉП [ВВ], *Мокану и остали против Румуније*, наведен изнад у § 80, при § 323).

85. Конкретно, у погледу особа које су нестале и касније пронађене мртве, што није случај у овом предмету, Суд је навео да се поступцима ексхумације и идентификације посмртних остатака не исцрпљује обавеза сходно члану 2 ЕКЉП. Суд сматра да „процедурална обавеза која проистиче из нестанка генерално не престаје све док су локација и судбина особе неизвесни, те је она стога континуираног карактера“ (случај ЕСЉП *Палић против Босне и Херцеговине*, наведен у § 63 изнад, при §46; у истом смислу, случај ЕСЉП [ВВ], *Варнава и остали против Турске*, наведен изнад у § 55, при § 148, *Аслаканова и остали против Русије*, бр. 2944/06 и остали, пресуда од 18. децембра 2012, § 122). Међутим, Суд такође наглашава да ова процедурална обавеза „не престаје да постоји чак ни након проналажења тела... Тиме се расветљава само један аспект судбине несталог лица и генерално остаје обавеза да се објасни нестанак и смрт, као и да се идентификује и кривично гони сваки починитељ незаконитих дела који има везе са тим нестанком и смрћу“ (случај *Палић против Босне и Херцеговине*, предмет ЕСЉП наведен изнад, у § 46; у истом смислу ЕСЉП [ВВ], предмет *Варнава и остали против Турске*, наведен изнад, у § 145). Иако проналажење и накнадна идентификација посмртних остатака жртве сами по себи могу представљати значајан успех, процедурална обавеза сходно члану 2 и даље постоји (видети случај *Палић против Босне и Херцеговине*, предмет ЕСЉП наведен изнад, у § 82, при § 64).
86. Што се тиче захтева за јавни надзор, Суд је даље навео да мора постојати довољан елемент јавног надзора над истрагом или њеним исходима да би се осигурала одговорност у пракси, као и у теорији. Потребан степен јавног надзора може се знатно разликовати од случаја до случаја. Међутим, у свим случајевима, сродник жртве мора бити укључен у поступак у оној мери која је неопходна за заштиту његових или њених легитимних интереса (видети *Ахмет Озкан и остали против Турске*, наведен у § 81 изнад, при §§ 311-314; *Исајева против Русије*, наведен изнад у § 81, при §§ 211–214 и случајеве наведене у њему)“. ЕСЉП [ВВ], *Ал-Скеини и остали против Уједињеног Краљевства*, бр. 55721/07, пресуда од 7. јула 2011, § 167, ЕКЉП 2011; ЕСЉП [ВВ], *Мокану и остали против Румуније*, наведен изнад у § 80, при § 324).
87. Суд је такође истакао огроман значај који ефикасна истрага има у утврђивању истине о ономе што се догодило, чиме се задовољава право на истину, не само због породица жртава, већ и због жртава сличних злочина, као и опште јавности, која има право да сазна шта се догодило (ЕСЉП [ВВ], *Ел-Масри против „Бивше Југословенске Републике Македоније“*, наведен изнад у § 69, при § 191; ЕСЉП, *Ал-Нашири против Пољске*, бр. 28761/11, пресуда од 24. јула 2014, §§ 495–496). Органи Уједињених нација су такође уверени у значај права на истину. Према речима Генералног секретара УН-а, „право на истину подразумева свест о потпуној и комплетној истини о повредама права и догађајима који су се одиграли, карактеристичним околностима везаним за њих и о учесницима у њима. У случају несталих лица... то такође подразумева право да се сазна судбина и пронађе жртва“ (видети Извештај Генералног секретара УН-а, *Нестала лица*, Документ УН-а А/67/267, 8. август 2012, § 5; видети такође КЉП, *Шедко и Бондаренко против Белорусије*, Обавештење бр. 886/1999, разматрања од 3. априла 2003. године, § 10.2, СГПП/Ц/77/Д/886/1999; КЉП, *Меријам Филипе, Аугусте и Томас Санкара против Буркине Фасо*, Обавештење бр. 1159/2003, разматрања од 8. марта 2006, § 10.2, СГПП/Ц/86/Д/1159/2003; Комитет УН-а за људска права, Резолуције 9/11

и 12/12: Право на истину, 24. септембар 2008. и 12. октобар 2009. године; Преамбула и члан 24 (2) Конвенције о заштити свих људи од принудног нестанка, наведено у § 106 изнад; видети такође Извештај Специјалног извештача о унапређењу и заштити људских права и фундаменталних слобода током борбе против тероризма, г. Бена Емерсона, *Оквирни принципи за обезбеђивање одговорности јавних органа за тешко и систематско кршење људских права почињено у контексту иницијатива за борбу државе против тероризма*, документ УН-а, А/КЈП/22/52, 1. март 2013, § 23-26).

с) *Применљивост члана 2 на контекст Косова*

88. Комисија је свесна чињенице да је до отмице и нестанка г. Ра. Р. дошло убрзо након распоређивања УНМИК-а на Косову непосредно након оружаног сукоба, када су били распрострањени криминал, насиље и мањак безбедности.
89. СПГС, са своје стране не оспорава чињеницу да је УНМИК имао обавезу да истражи овај случај сходно члану 2 ЕКЈП. Међутим, према наводима СПГС-а, јединствене околности које припадају контексту Косова и распоређивању УНМИК-а у првој фази његове мисије треба да буду узете у обзир приликом процене тога да ли је ова истрага у складу са чланом 2 ЕКЈП. У суштини, СПГС тврди да на УНМИК није могуће применити исте стандарде који се примењују на државу у уобичајеној ситуацији.
90. Комисија сматра да тврдње СПГС-а покрећу два кључна питања: прво питање је да ли стандарди члана 2 настављају да се примењују у ситуацији када постоји сукоб или опште насиље, а друго је да ли треба сматрати да се такви стандарди у потпуности примењују на УНМИК.
91. Што се тиче применљивости члана 2 на УНМИК, Комисија подсећа да је, након усвајања Уредбе УНМИК-а бр. 1999/1 25. јула 1999. године, УНМИК преузео обавезу поштовања међународно признатих стандарда у погледу људских права при обављању својих функција. Ово прихватање обавеза детаљно је описано у Уредби УНМИК-а бр. 1999/24 од 12. децембра 1999. године, према којој је УНМИК прихватио обавезе сходно одређеним инструментима који се тичу људских права, укључујући ЕКЈП. С тим у вези, Комисија је већ закључила да је тачно да се привремени карактер УНМИК-а и тешкоће с њим у вези морају прописно узети у обзир у погледу бројних ситуација, али ни у ком случају се ови елементи не смеју схватити као изговор за смањење стандарда у поштовању људских права, који су прописно уграђени у мандат УНМИК-а (видети случај ХРАП, *Милогорић и остали*, бр. 38/08 и остали, мишљење од 24. марта 2011, § 44; случај *Бериша и остали*, бр. 27/08 и остали, мишљење од 23. фебруара 2011, § 25; случај *Лалић и остали*, бр. 09/08 и остали, мишљење од 9. јуна 2012, § 22).
92. У погледу применљивости члана 2 на ситуације у којима постоји сукоб или опште насиље, Комисија подсећа да је Европски суд за људска права утврдио применљивост члана 2 на постконфликтне ситуације, укључујући оне у земљама бивше Југославије (видети, између осталих примера, случај ЕСЈП, *Палић против Босне и Херцеговине*, наведен изнад у § 82 и случај ЕСЈП, *Јуларић против Хрватске*, бр. 20106/06, пресуда од 20. јануара 2011). Суд даље наводи да процедурална обавеза сходно члану 2

наставља да се примењује у „тешким безбедносним околностима, укључујући оне у контексту оружаног сукоба“ (видети ЕСЉП [ВВ], *Ал-Скеини и остали против Уједињеног Краљевства*, наведен изнад у § 86, при § 164; видети такође случај *Гулеч против Турске*, пресуда ЕСЉП од 27. јула 1998, § 81, Извештаји 1998-IV; случај *Ерги против Турске*, бр. 23818/94, пресуда ЕСЉП од 28. јула 1998, §§ 79 и 82, Извештаји 1998-IV; ЕСЉП, случај *Ахмет Озкан и остали против Турске*, наведен изнад у § 81, при §§ 85–90, 309–320 и 326–330; случај *Исајева против Русије*, наведен изнад у § 81, при §§ 180 и 210; случај *Канлибаши против Турске*, бр. 32444/96, пресуда ЕСЉП од 8. децембра 2005, §§ 39–51).

93. Суд је признао да „када до смрти [и нестанака] које треба истражити према члану 2 дође под околностима општег насиља, оружаног сукоба или побуне, истражитељи могу наићи на препреке и конкретна ограничења могу захтевати употребу мање ефикасних мера истраге или могу довести до одлагања истраге“ (видети случај ЕСЉП [ВВ], *Ал-Скеини и остали против Уједињеног Краљевства*, наведен изнад при § 164; ЕСЉП, *Базоркина против Русије*, бр. 69481/01, пресуда од 27. јула 2006, § 121). Суд је ипак закључио да „обавеза сходно члану 2 која се тиче заштите живота подразумева да, чак и у условима нарушене безбедности, морају бити предузети сви разумни кораци како би се обезбедила ефикасна, независна истрага у вези са наводним кршењима права на живот“ (видети, између много осталих примера, ЕСЉП, случај *Каја против Турске*, наведен у § 79 изнад, при §§ 86-92; ЕСЉП, случај *Ерги против Турске*, наведен изнад, при §§ 82–85; *Танрикулу против Турске*, ЕСЉП [ВВ], бр. 23763/94, пресуда од 8. јула 1999, §§ 101–110, ЕКЉП 1999-IV; ЕСЉП, *Кашијев и Акајева против Русије*, бр. 57942/00 и 57945/00, пресуда од 24. фебруара 2005, §§ 156–166; ЕСЉП, случај *Исајева против Русије*, наведен изнад у § 81, при §§ 215-224; ЕСЉП, случај *Мусајев и остали против Русије*, бр. 57941/00 и остали, пресуда од 26. јула 2007, §§ 158–165).
94. Слично томе, КЉП је закључио да се право на живот, укључујући процедуралне гаранције, сматра врховним правом од кога није дозвољено никакво одступање чак ни у ванредним околностима када је угрожен живот нације (видети, КЉП, Општи коментар бр. 6, наведен изнад у § 78, при § 1; КЉП, *Абубакар Амиров и Аизан Амирова против Руске Федерације*, саопштење бр. 1447/2006, разматрања од 22. априла 2009, § 11.2, СГПП/Ц/95/Д/1447/2006). Такође, КЉП је напоменуо применљивост чланова 2 (3), 6 и 7 МСГПП, уз посебни осврт на УНМИК-ову обавезу да спроведе ваљане истраге у вези са нестанцима и отмицама на Косову (видети КЉП, Закључне примедбе Комитета за људска права: Косово (Србија), 14. август 2006, §§ 12–13, СГПП/Ц/УНК/ЦО/1).
95. Комисија разуме потешкоће са којима се УНМИК сусрео током прве фазе свог ангажовања. Комисија напомиње да је одговарајућа важност која је дата питању несталих лица на Косову значила да је УНМИК морао да узме у обзир како хуманитарну, тако и кривичну димензију ситуације. Конкретно, Комисија сматра да су важност која се приписује кривичним истрагама и потешкоће на Косову које су ограничиле могућност истражних органа да спроведу такве истраге, довеле до тога да буде од кључног значаја да УНМИК од самог почетка успостави окружење које

погодује обављању значајних истрага. Ово подразумева успостављање система који обухвата елементе попут приписивања свеобухватне одговорности по питању надзора и праћења напретка истрага, обезбеђивања редовних извештаја о статусу истрага као и поступка прописне предаје предмета међу службеницима или јединицама полиције УНМИК-а. Такав систем би такође требало да узме у обзир потребу за заштитом жртава и сведока (видети, *mutatis mutandis*, случај *P. P. и остали против Мађарске*, бр. 19400/11, пресуда ЕСЈП од 4. децембра 2012, §§ 28–32), као и да се размотри нарочита рањивост расељених лица у периоду након сукоба (видети ЕСЈП [ВВ], *Саргсијан против Азербејџана*, бр. 40167/06, одлука од 14. децембра 2011, § 145; и ЕСЈП [ВВ], *Чирагов и остали против Јерменије*, бр. 13216/05, одлука од 14. децембра 2011, § 146). Иако схвата да је до распоређивања и организовања полиције и правосудног апарата дошло постепено, Комисија сматра да је овај процес завршен 2003. године када је Генерални секретар УН-а описао полицију и правосудни систем на Косову као системе који „добро функционишу“ и који су „одрживи“ (видети § 17 изнад).

96. Као одговор на примедбу СПГС-а да се члан 2 мора тумачити тако да се њиме не поставља немогућ или несразмеран терет на надлежне органе, било у контексту полицијских активности или у контексту приоритета и средстава, Комисија узима у обзир да је Европски суд установио да се управо конкретним чињеницама и контекстима мора мерити шта заправо представља немогућ и/или несразмеран терет (видети ЕСЈП, случај *Палић против Босне и Херцеговине*, наведен у § 82 горе у тексту, § 70; *Брекнел против Уједињеног Краљевства*, бр. 32457/04, пресуда од 27. новембра 2007, § 62).
97. Међутим, Комисија сматра да у контексту најозбиљнијих злочина почињених против цивила члан 2 налаже да надлежни органи предузму све истражне напоре како би утврдили чињенице и довели починиоце пред лице правде. Оваквим предметима се даје највећи приоритет.
98. Комисија даље напомиње да њен задатак није да испита релевантну праксу или наводне препреке спровођењу ефикасних истрага *in abstracto*, већ само у вези са њиховом конкретном применом на одређене околности везане за ситуацију која је предмет жалбе пред Комисијом (видети случај *Броган и остали против Уједињеног Краљевства*, пресуда ЕСЈП од 29. новембра 1988, § 53, Серија А бр. 145-Б). Комисија стога закључује да природа и степен јавног надзора у погледу тога да ли ефикасност истрага испуњава минимални праг зависе од околности одређеног предмета. Из тих разлога, Комисија сматра да ће утврдити, у погледу сваког предмета, да ли су предузети сви разумни кораци за спровођење ефикасне истраге као што то налаже члан 2, узимајући у обзир реалне околности истражног посла на Косову.
99. Комисија наглашава да је она већ обавила анализу ефикасности, сходно члану 2, бројних истрага које је УНМИК спровео у погледу убистава, отмица и нестанака везаних за сукоб на Косову. Комисија је идентификовала уобичајене недостатке у овим истрагама, као што су кашњења у погледу уписивања предмета и дуги периоди неактивности од почетка и у периоду под правном надлежношћу Комисије; пропуст да

се предузму основни истражни кораци и да се испрати очигледан след истраге; недостатак усклађености међу различитим јединицама полиције УНМИК-а; недостатак редовних и значајних разматрања предмета; недостатак тужилачког надзора и пропуст да се члановима породице достави минимум неопходних информација о статусу истраге (упоредити са случајем *Аслаканова и остали против Русије*, предмет ЕСЈП, цитиран изнад у § 85, при § 123). Комисија такође бележи системске пропусте попут мањкавости система за постављање истражних приоритета и изостанка ваљане предаје предмета. У већини ових случајева, Комисија је установила да истраге нису биле ефикасне у смислу члана 2 и да пропусти УНМИК-а, који су се наставили током периода под надлежношћу Комисије, не могу бити оправдани у светлу потешкоћа са којима се УНМИК сусрео на почетку своје мисије.

d) Усаглашеност са чланом 2 у овом предмету

100. СПГС не оспорава да је УНМИК имао обавезу да истражи нестанак г. Ра. Р. Циљ ове истраге био је да се открије истина о догађајима који су довели до отмице и нестанка жалиочевог супруга, да се утврди његова судбина и да се идентификују починиоци. Да би испунили ове циљеве, они који спроводе истрагу били су дужни да траже, прикупе и сачувају доказни материјал; да идентификују могуће сведоке и узму њихове изјаве; да идентификују починиоца/починиоце и изведу их пред надлежни суд утврђен законом.
101. Комисија подсећа да би ефикасне истражне радње морале да се спроводе брзо и експедитивно, где би надлежни органи предузели све разумне кораке и испратили очигледан след истраге како би осигурали доказе везане за инцидент, укључујући, између осталог, сведочење очевидаца, форензичке доказе итд. Истрага такође мора да обезбеди елемент јавног надзора у довољној мери, као и да у разумној мери буде доступна породици жртве. Закључак истражитеља мора да се заснива на подробној, објективној и непристрасној анализи свих релевантних елемената. Штавише, истрага би требало да се повремено преиспита, како би се обезбедило да све доступне информације буду узете у разматрање. Пошто обавеза спровођења истраге није обавеза резултата већ средстава, при оцењивању њене ефикасности треба узети у обзир околности конкретног случаја и практичну реалност истражног рада (видети § 82 изнад; такође видети ЕСЈП, *Михаилова и Малинова против Бугарске*, бр. 36613/08, пресуда од 24. фебруара 2015, § 60).
102. Комисија напомиње да је, према Годишњем извештају полиције УНМИК-а за 2000. годину, до јуна 2000. године комплетна извршна „полицијска власт“ у региону Пећи била пребачена са КФОР-а на полицију УНМИК-а. Према статистичким подацима, до 31. августа 2000. године, полиција УНМИК-а је имала 3980 полицајаца распоређених на територији Косова, а до краја септембра 2000, овај број је био 4145⁷. Дакле, одговорност је била на УНМИК-у да обезбеди, *прво*, да се истрага спроводи

⁷ Видети: Месечни резимеи о војном особљу и особљу ЦИВПОЛ-а распоређеном у садашњим операцијама Уједињених нација од 31. августа 2000. и 30. септембра 2000. године // Доступни на званичној веб-страници УН-а [електронски извор] – http://www.un.org/en/peacekeeping/resources/statistics/contributors_archive.shtml (прегледано 25. фебруара 2015. године).

експедитивно и ефикасно; *друго*, да се сав релевантан истражни материјал прописно предаје органу који преузима одговорност за истрагу (ЕУЛЕКС) и, *треће*, да истражни списи могу да се прате и преузимају уколико дође до потребе за тим у било којој каснијој фази.

103. Пошто је узела у обзир тврдњу СПГС-а да би списи поднети Комисији могли бити непотпуни, као и због недостатка даљег објашњења у вези с тим (видети §§ 72 и 76 изнад), Комисија претпоставља да УНМИК не може да гарантује да је спис достављен Комисији потпун. У случају да достављен спис није потпун, то би значило да је дошло до неке од следећих ситуација: да није спроведена ваљана истрага; да спис није исправно и у потпуности предат ЕУЛЕКС-у; или да УНМИК није добио натраг потпун спис од особе тренутно задужене за његово чување.
104. Комисија је већ напоменула да нема разлога да сумња у поштене намере УНМИК-а у настојању да обезбеди потпун истражни спис ради његове процене (видети § 76 изнад). Међутим, Комисија сматра да, без обзира на то које је од ових могућих објашњења применљиво, оно би указало на пропуст који се може директно приписати УНМИК-у, било да се ради о периоду када је он обављао своје извршне функције или у свом садашњем својству.
105. Комисија напомиње да су постојали очигледни недостаци у спровођењу истраге од њеног почетка, узимајући у обзир да је почетна фаза истраге од изузетне важности. Међутим, у светлу горе описаних напомена у вези са њеном ограниченом временском надлежношћу (видети § 55 изнад), Комисија подсећа да је она надлежна *ratione temporis* да процењује усклађеност истраге са чланом 2 ЕКЈП само за период након 23. априла 2005. године, узимајући у обзир статус предмета тог датума (видети ЕСЈП, *Палић против Босне и Херцеговине*, наведен изнад у § 82, при § 70). Период који је предмет разматрања завршава се 9. децембра 2008. године, када је ЕУЛЕКС преузео одговорност у области спровођења правде (видети § 19 изнад).
106. Комисија напомиње да је УНМИК сазнао за отмицу и нестанак г. Ра. Р. најкасније октобра 2001. (видети § 24 изнад). Међутим, према сопственом признању СПГС-а, ЈНЛ је наложио покретање истраге у том погледу тек августа 2002. (видети § 70 изнад).
107. У погледу првог дела процедуралне обавезе, односно проналажења посмртних остатака г. Ра. Р, Комисија напомиње да се још увек не зна где се он налази. Комисија напомиње са забринутошћу да је од самог почетка постојао недостатак усклађености између КФОР-а и УНМИК-а у погледу истраге могућег постојања масовне гробнице у селу Томанце, где је г. Ра. Р. био наводно закопан. Из списка се види да је УНМИК послао захтев КФОР-у 30. октобра 2001. у вези са сумњом на постојање масовних гробница, укључујући ону у селу Томанце. Комисија се слаже с тим да УНМИК вероватно није био крив за овај недостатак приступа КФОР-овим списима (видети § 31 изнад).

108. Комисија такође напомиње са забринутошћу да је шпански КФОР истражио могућу масовну гробницу 20. новембра 2000, након што је комплетна полицијска власт наводно била пребачена са КФОР-а на полицију УНМИК-а (видети § 102 изнад). Није јасно зашто полиција УНМИК-а није била укључена у ову истражну радњу.
109. Приближно три месеца након што је достављен КФОР-ов извештај, полиција УНМИК-а је посетила место за које се сумњало да представља масовну гробницу, извршила претресање области, испитала локалне становнике и направила неколико фотографија (видети §§ 34–36 изнад). Иако се у спису закључује да је „могућност присуства одређеног броја костура или лешева у јами реална“, ексхумација је одложена због лошег времена (видети § 35 изнад) и напослетку је обављена јуна 2002. године. Из списка се, међутим, не види да ли је у међувремену полиција УНМИК-а осигурала ту област (потенцијална масовна гробница/место злочина).
110. Током ексхумације, јуна 2002, пронађено је само неколико људских костију и комада одеће. Тим за ексхумацију је приметио да је у јами била запаљена ватра и испитао је власника земљишта на коме се налазила јама у вези с паљењем ватре, који је рекао да је то било пре шест година. У завршном извештају наводи се да није извесно да ли пронађени посмртни остаци припадају припаднику ромске националности кога су наводно пронашла деца, а преузео један рођак. Такође се чини да су све активности у вези са овом локацијом изненада обустављене након ексхумације, јуна 2002. године.
111. Комисија затим напомиње да се, у погледу г. Ра. Р, у ставци базе података МКНЛ-а потврђује да су узорци ДНК прикупљени, али није јасно када, од кога и ко их је прикупио (видети § 24 горе у тексту). Комисија подсећа да је анте-мортем податке у вези са жалиочевим несталим супругом прикупио МКЦК, у периоду између 1. јуна и 20. септембра 2001. (ibid). С тим у вези, Комисија напомиње да је прикупљање ДНК узорака само по себи од суштинског значаја јер обезбеђује неопходан материјал за будућа компаративна истраживања и могућу идентификацију пронађених посмртних остатака. Међутим, у овом случају до такве идентификације још увек није дошло. Комисија напомиње да у спису постоји више назнака независних активности обављених у тој области од стране МКТЈ-а (видети §§ 36, 43(i) и 47 изнад). Међутим, у спису се не види ниједан покушај полиције УНМИК-а да контактира МКТЈ у вези с било каквом информацијом која се односи на овај предмет.
112. Комисија се сада враћа на истрагу коју је спровела полиција УНМИК-а у циљу идентификације починилаца и довођења истих пред лице правде, што представља други елемент процедуралне обавезе из члана 2 ЕКЉП.
113. У том погледу, Комисија напомиње да је, како је изнад утврђено, УНМИК сазнао за нестанак г. Ра. Р. до октобра 2001. (видети §§ 24 и 30 изнад) и да је, према СПГС-у, полиција УНМИК-а отворила истрагу тек августа 2002. (видети § 70 изнад), приближно 10 месеци након првобитног сазнања о нестанку. СПГС није дао никакво објашњење о тако дугом кашњењу.

114. Комисија даље напомиње да у спису не постоји ништа што се односи на претресање области у којој је г. Ра. Р. наводно био отет. Штавише, с обзиром на то да је г. Ра. Р. био наводно „ухапшен“ (видети § 23 изнад) и да је УНМИК знао да је „илегална полицијска снага ОВК“ деловала у тој области у том тренутку (видети § 42(i) и (ii) изнад), очигледан след истраге био би да се испита руководство те полицијске снаге. Комисија такође напомиње да више извора у истражном спису помиње На. С, бившег команданта ОВК на високом положају, као осумњиченог и/или особу умешану у отмицу и убиство већег броја неалбанског становништва на Косову, у региону Пећи, укључујући село Томанце (видети §§ 33 и 42(i) и (ii) изнад). Међутим, у истражном спису се не види никаква активност полиције УНМИК-а у погледу На. С, као ни у погледу било које друге идентификоване особе која је можда учествовала у отмици и нестанку г. Ра. Р.
115. Такође, Комисија напомиње да се документација у спису односи на значајно подударање између овог и друга два случаја које је Комисија размотрила: *Љушић* (бр. 70/09 и 108/09, мишљење од 12. септембра 2013) и *Милосављевић* (бр. 163/09, мишљење од 13. децембра 2014). Најкасније до марта 2003, истражитељи су сазнали да је г. Ра. Р. наводно нестао у околностима сличним онима везаним за жртве из друга два предмета. Упркос томе, у овим документима не постоји ништа у вези са спајањем предмета или помињањем било какве усклађености у предметима где је дошло до подударања. На пример, Комисија напомиње да је истражитељ, након што је добио траг од поверљивог достављача информација, отишао у потрагу за масовном гробницом за коју се изгледа чини да је иста она у у селу Томанце, приближно годину дана након ексхумације (видети § 42(iii) изнад). Наравно, није могао да је пронађе јер је јама након обављене ексхумације била поново напуњена помоћу багера (видети § 39 изнад).
116. Према речима самог СПГС-а (видети § 65 изнад), на почетку мисије, за полицију УНМИК-а било је од пресудног значаја да успостави ред и брзо изгради оквир за упис и истрагу злочина. Комисија се слаже са СПГС-ом. Међутим, у овом случају, према мишљењу Комисије, продужени пропуст да се повежу засебне истраге показује да се ова обавеза не може испунити једноставним утврђивањем адекватног оквира, већ једино када он постане правилно усклађен систем који је у стању да спроведе адекватну и ефикасну истрагу у складу са чланом 2 ЕКЈП (видети ХРАП, случај *Стојковић*, бр. 87/09, мишљење од 14. децембра 2013, § 164). Комисија сматра да су честе ротације УНМИК-овог особља могле да представљају фактор који је допринео очигледном губитку институционалног памћења и неадекватном вођењу списка, на штету ове истраге.
117. Дана 13. јануара 2005. године, обављен је преглед овог предмета, што је наводно обухватало телефонски разговор са жалиоцем, која је била нетачно наведена као једини сведок и чија изјава није била исправно забележена. Истражитељ је дао препоруку да овај предмет остане на чекању јер је „након истрага [било] немогуће... пронаћи непристрасног сведока око места догађаја“ (видети § 43 изнад). Информације из поменутог прегледа углавном само потврђују исте основне информације које су полицији УНМИК-а познате од уписивања случаја. Комисију је

забринуо овај закључак јер нису предузете никакве активности да се пронађу сведоци (изузев читања докумената који се налазе у спису). Комисија сматра да се „непристрасност“ било ког сведока не може утврдити пре његове/њене идентификације.

118. Комисија подсећа на СПГС-ов коментар да је овај случај сличан другим случајевима убистава, отмица и нестанака у којима су УНМИК-ове истраге „неминовно“ стагнале услед недостатка доказа (видети § 71 изнад). У том погледу, Комисија мора да напомене да у почетној фази скоро сваке истраге недостаје значајна количина информација. Проналажење неопходних информација како би се попуниле ове празнине представља главни циљ сваке истражне активности. Дакле, истражни органи не би требало да користе недостатак информација као аргумент да оправдају своју неактивност. У овом случају, међутим, чини се да је, уместо да активно трага за информацијама и траговима, полиција УНМИК-а једноставно чекала да се додатне информације појаве саме од себе. У овој ситуацији, то је могло довести до губитка потенцијалних доказа (видети, нпр, ХРАП, предмет *П. С.*, бр. 48/09, мишљење од 31. октобра 2013, § 107; ХРАП, предмет *Стевановић*, бр. 48/09, мишљење од 14. децембра 2014, § 111).
119. Комисија је свесна чињенице да сви злочини не могу бити решени и да све истраге не могу довести до идентификације и успешног кривичног гоњења починилаца. Комисија је већ, по питању горенаведеног, упутила на став Европског суда у вези са природом процедуралне обавезе сходно члану 2, што „није обавеза добијања резултата већ употребе средстава“. Суд јасно наводи да не постоји кршење члана 2 ако надлежни органи предузму све разумне кораке које могу да предузму како би се обезбедило да докази везани за инцидент и закључак истраге буду засновани на подробној, објективној и непристрасној анализи свих релевантних елемената (видети изнад, §§ 82–83), чак и онда када није окривљен ниједан починилац (видети нпр, ЕСЈП, случај *Палић*, наведен изнад у § 82, при § 65 или ЕСЈП [ВВ], *Ђулијани и Гађио против Италије*, бр. 23458/02, пресуда од 24. марта 2011, §§ 301 и 326). У том погледу, Комисија такође подсећа на став Европског суда да „надлежни органи морају увек да учине озбиљан напор да открију шта се догодило и не треба да се ослањају на исхитрене или неосноване закључке како би затворили истрагу“ (видети изнад § 83).
120. У погледу периода под њеном правном надлежношћу, почевши од 23. априла 2005. године, Комисија напомиње да је након тог критичног датума настављен пропуст праћења неопходних истражних радњи, укључујући оне у почетној фази истраге. Следствено томе, нису решени недостаци који су постојали до тог датума. Тако је, у складу са настављеном обавезом спровођења истраге, процена целокупне истраге доведена под период надлежности Комисије.
121. Комисија сматра да је полиција УНМИК-а, пошто судбина г. Ра. Р, није била утврђена и лица одговорна за злочин нису била идентификована, имала обавезу да користи средства која су јој на располагању како би редовно пратила напредак истраге да би била сигурна да ништа није занемарено и да је сваки нови доказ узет у разматрање, и како би обавестила жалиоца и њене сроднике о напретку истраге.

122. Као што је споменуто у § 46 изнад, из списка се види да је предмет прегледан по други пут марта 2008. године и да је дата препорука да се овај случај поново истражи. Међутим, није спроведена никаква накнадна истрага (видети § 46 изнад).
123. С обзиром на горенаведене недостатке, Комисија се не слаже са тврдњом СПГС-а да је полиција УНМИК-а отворила и спровела истрагу како би пронашла г. Ра. Р, да су „испраћени истражни трагови“, иако све ово није довело до утврђивања његове судбине нити до идентификације починилаца (видети § 71 изнад). Како је изнад објашњено, спис одражава одређену суштинску активност полиције УНМИК-а, али само у погледу проналажења могуће масовне гробнице, а не у погледу именованог осумњиченог или идентификације других осумњичених.
124. Очигледан изостанак било какве реакције полиције УНМИК-а, било одмах или у каснијим фазама, могао је указати починиоцима на то да надлежни органи нису могли, или нису били вољни, да спроведу истраге нестанака лица. Такав став надлежних органа према најозбиљнијим злочинима у било ком друштву, а нарочито у околностима након сукоба, неминовно ствара културу некажњивости међу починиоцима злочина и може само да доведе до погоршања ситуације. Проблеми са којима се УНМИК сусрео на почетку своје мисије, који су размотрени изнад, не оправдавају такву неактивност, било на почетку или касније. Наравно, према мишљењу Комисије, оваква неактивност није помогла УНМИК-у да смири „страсти и тензије... које су биле изражене међу свим етничким групама, а које су се појачавале извештајима о несталим или убијеним особама“, као што је поменуто СПГС (видети § 65 горе у тексту). Поред тога, Комисија страхује да таква неактивност указује на одређену невољност полиције УНМИК-а да спроведе истраге када је било назнака о етнички мотивисаном насиљу које је указивало на особе повезане са ОВК (видети ХРАП, случај *Николић и остали*, бр. 72/09 и остали, мишљење од 14. децембра 2014, § 203).
125. Комисија је свесна чињенице да дужност спровођења истраге није прекршена једноставно због тога што истрага не производи задовољавајући резултат. Ипак, таква истрага мора да се спроведе на озбиљан начин и не сме да буде пука формалност. Комисија сматра да, узимајући у обзир околности из овог предмета, УНМИК није предузео све разумне кораке како би идентификовао починиоце и извео их пред лице правде. У том погледу, Комисија сматра да истрага није била одговарајућа и није била усклађена са захтевима брзине, експедитивности и ефикасности (видети § 82 изнад), као што то налаже члан 2 ЕКЈП.
126. У светлу горе описаних мана и недостатака у истрази, Комисија сматра да случај г. Ра. Р, као и други случајеви убистава, отмица и нестанака који су претходно размотрени, заправо указује на образац површних и непродуктивних истрага које је полиција УНМИК-а спроводила у вези са убиствима и нестанцима на Косову (видети § 99 изнад; упоредити са случајем КЈП, *Абубакар Амиров и Аизан Амирова против Руске Федерације*, наведен изнад у § 94, при § 11.4; случај *Булатовић*, бр. предмета 166/09, мишљење ХРАП-а од 13. новембра 2014, §§ 85 и 101).

127. На крају, што се тиче процедуралног захтева за јавни надзор, Комисија подсећа да члан 2 такође захтева укључивање блиског сродника жртве у истрагу у мери која је неопходна да се заштите његови или њени законски интереси. У овом предмету, жалилоца и њене сроднике, у вези са њеним несталим супругом, очигледно је први контактирао МКЦК, и то онда када је прикупио анте-мортем податке, 2001. године (видети § 24 изнад). Из истражног списка се види да је до јединог контакта између УНМИК-ових истражитеља и жалиоца дошло када је обављен телефонски разговор, јануара 2005. (видети § 114 изнад). У спису није документован ниједан додатни контакт, попут обавештавања жалиоца и њене породице о статусу истраге; њена изјава, такође, уопште није била исправно забележена. Комисија дакле сматра да истрага уопште није била отворена за јавни надзор, како то налаже члан 2 ЕКЉП.
128. Стога, узевши у обзир све горенаведено, Комисија закључује да УНМИК није спровео ефикасну истрагу отмице и нестанка г. Ра. Р. У складу с тим, постојало је кршење процедуралног аспекта члана 2 ЕКЉП.

В. Наводно кршење члана 3 ЕКЉП

129. Комисија сматра да се жалилац позива, у суштини, на повреду права на забрану нечовечног или понижавајућег поступања, која проистиче из отмице и нестанка њеног супруга, загарантованог чланом 3 ЕКЉП.

1. Опсег разматрања Комисије

130. Комисија ће размотрити наводе сходно члану 3 ЕКЉП, примењујући исти опсег разматрања који је предвиђен чланом 2 (видети §§ 52–55 изнад).
131. Комисија подсећа да је Европски суд за људска права закључио у много наврата да ситуација принудног нестанка покреће повреду члана 3 у погледу блиских сродника жртве. Суд наглашава да, у вези са чланом 3, суштина такве повреде не лежи толико у чињеници да је члан породице ‘нестао’, већ се тиче реакција и ставова надлежних органа на ситуацију након што им се она предочи (видети нпр. ЕСЉП [ВВ], *Чакићи против Турске*, бр. 23657/94, пресуда од 8. јула 1999, § 98, *ЕКЉП*, 1999-IV; ЕСЉП [ВВ], *Кипар против Турске*, бр. 25781/94, пресуда од 10. маја 2001, § 156, *ЕКЉП*, 2001-IV; ЕСЉП, *Орхан против Турске*, бр. 25656/94, пресуда од 18. јуна 2002, § 358; ЕСЉП, *Базоркина против Русије*, наведен изнад у § 93, при § 139; ЕСЉП, *Палић против Босне и Херцеговине*, наведен изнад у § 82, при § 74; ЕСЉП, *Алмату Исраилова против Русије*, бр. 15438/05, пресуда од 14. марта 2013, § 69; видети такође ХРАП, *Здравковић*, бр. 46/08, одлука од 17. априла 2009, § 41). „Сродник може тврдити да је жртва понашања надлежних органа посебно у погледу тих реакција и ставова“ (видети, између осталог, случај *Ер и остали против Турске*, бр. предмета 23016/04, пресуда ЕСЉП од 31. јула 2012, § 94).

132. На крају, када се ради о душевној патњи изазваној реакцијама надлежних органа на нестанак, наводна повреда је у супротности са материјалним елементом члана 3

ЕКЈП, а не процедуралним елементом, као што је случај у погледу члана 2 (ЕСЈП, *Гелажев против Русије*, бр. 20216/07, пресуда од 15. јула 2010. године, §§ 147–148).

2. Поднесци страна

133. Жалилац наводи да су недостатак информација и неизвесност у вези са отмицом и нестанком г. Ра. Р, нарочито због пропуста УНМИК-а да ваљано истражи његов нестанак, проузроковали душевну патњу њој и њеној породици.
134. У погледу члана 3, СПГС наводи да, иако се већи део судске праксе из члана 3 развио у погледу нестанака који се могу приписати држави или њеним агентима, Европски суд је такође утврдио да до кршења члана 3 може такође доћи „у случајевима када се пропуст органа да реагују на захтеве сродника за информације или препреке на које они наилазе – због чега морају да понесу највећи терет напора како би открили било какве чињенице – може сматрати грубим, континуираним и безосећајним занемаривањем обавезе утврђивања локације и судбине несталог лица“.
135. По питању овог случаја, СПГС признаје постојање блиске везе између жалиоца и г. Ра. Р, с обзиром на то да је жалилац његова супруга. Што се тиче понашања надлежних органа, СПГС тврди да жалилац није изнела наводе „ни о каквим лошим намерама особља УНМИК-а укљученог у случај нити о икаквој активности УНМИК-а која би представљала доказ о неуважавању озбиљности случаја или осећања жалиоца која проистичу из нестанка г. Ра. Р“. Из тог разлога, према мишљењу СПГС-а, „нема документације нити тврдње да се УНМИК понашао неприкладно или на начин који би могао да представља кршење члана 3 ЕКЈП“.
136. СПГС не оспорава постојање душевног бола и патње жалиоца; међутим, он тврди да се она не може приписати УНМИК-у већ да је „последича природне патње проузроковане нестанком блиског члана породице“. Он наводи да је, у овом смислу, Европски суд сматрао да патња коју преживљавају чланови породице мора имати „одлике различите“ од емоционалне патње која се може сматрати неминовном код особа које су у сродству са жртвом озбиљног кршења људских права.
137. СПГС дакле тврди да није било кршења члана 3.

3. Процена Комисије

a) *Опита начела која се тичу обавезе сходно члану 3*

138. Као и члан 2, члан 3 ЕКЈП обухвата једну од основних вредности у демократским друштвима (ЕСЈП, *Талат Тене против Турске*, бр. 31247/96, од 21. децембра 2004, § 47; ЕСЈП [ВВ], *Иласку и остали против Молдавије и Русије*, бр. 48787/99, пресуда од 8. јула 2004, *ЕКЈП*, 2004-VII, § 424). Као што то потврђује апсолутни карактер који члан 15 § 2 ЕКЈП даје забрани мучења и нечовечног и понижавајућег поступања, та забрана се примењује чак и у најтежим околностима.

139. Наводећи општа начела применљива на ситуације у којима је наводно дошло до кршења обавезе сходно члану 3 ЕКЉП, Комисија напомиње да феномен нестанка представља сложен облик кршења људских права који се мора разумети и са којим се мора суочити на интегралан начин (видети случај ИАСЉП, *Веласкез-Родригез против Хондураса*, наведен изнад у § 78, при § 150).
140. Комисија примећује да се обавеза сходно члану 3 ЕКЉП разликује од процедуралне обавезе надлежних органа сходно члану 2. Док се потоњом од надлежних органа захтева да предузму одређене правне радње које могу довести до идентификације и кажњавања одговорних лица, прва поменута обавеза је општија, више је хуманитарног карактера и односи се на реакцију надлежних органа на патњу сродника лица која су нестала или су убијена.
141. КЉП такође препознаје нестанке као озбиљно кршење људских права. У својој одлуци од 21. јула 1983. године, у предмету *Квинтерос против Уругваја*, Комитет је навео да нестани представљају озбиљна кршења права сродника несталог лица, који пате услед душевног бола који траје све док траје неизвесност у погледу судбине њихових вољених, често и више година (видети КЉП, Саопштење бр. 107/1981, УН док. СГПП/Ц/ОП/2 при 138 (1990), § 14). Поред тога, у својој одлуци од 15. јула 1994. у предмету *Мохика против Доминиканске Републике*, КЉП је сматрао да је „нестанак лица нераскидиво повезан са поступањем које представља повреду члана 7 [Споразума]“, којим се такође забрањује мучење, нечовечно или понижавајуће поступање и кажњавање (видети КЉП, Саопштење бр. 449/1991, УН док. СГПП/Ц/51/Д/449/1991 (1994), § 5.7).
142. По питању тога да ли се чланови породице нестале особе могу сматрати жртвама поступања које је супротно члану 3 ЕКЉП, Комисија се позива на судску праксу Европског суда за људска права и на своју сопствену судску праксу. Европски суд прихвата такву могућност, што зависи од постојања „нарочитих чинилаца који доводе до тога да патња коју преживљава [члан породице] добије димензију и одлике различите од емоционалне туге каква се може сматрати неизбежном код особа које су у сродству са жртвом тешког кршења људских права“. Суд даље сматра да „у пресудне елементе спадају непосредност крвог сродства, конкретне околности везане за породични однос, мера у којој је члан породице био сведок предметних догађаја, ангажованост члана породице у покушају да прикупи информације о несталој особи и начин на који су надлежни органи одговорили на такво распитивање“ (видети ЕСЉП, *Басајева и остали против Русије*, бр. 15441/05 и 20731/04, пресуда од 28. маја 2009, § 159; ЕСЉП, предмет *Ер и остали против Турске*, наведен изнад у § 131, при § 94).
143. Комисија напомиње да, при процени емоционалне патње жртава, Европски суд такође разматра следеће околности: трајање самог нестанка и периода током којег није било информација о судбини несталог лица и истрази коју воде надлежни органи; одлагање покретања кривичне истраге нестанка; изостанак било какве „смислене“ акције надлежних органа, упркос чињеници да су им се жалиоци обратили како би пријавили нестанак свог сродника и поделили са њима информације које имају; изостанак

могућег објашњења или информација о судбини несталог сродника упркос личним или писменим упитима упућеним званичним органима (видети, између осталих предмета, ЕСЉП, *Ер и остали против Турске*, наведен изнад, § 96; ЕСЉП, *Османоглу против Турске*, бр. 48804/99, пресуда од 24. јануара 2008, § 97). Други фактор који доводи до утврђивања повреде члана 3 ЕКЉП јесте континуирана природа психолошке патње сродника жртве нестанка (ЕСЉП, *Салаков и Ислијамова против Украјине*, бр. 28005/08, пресуда од 14. марта 2013. године, § 201).

144. КЉП је такође разматрао то питање и препознао чланове породица несталих лица као жртве повреде члана 7 Споразума: родитеље (*Бушерф против Алжира*, Саопштење бр. 1196/2003, разматрања од 30. марта 2006, § 9.7, СГПП/Ц/86/Д/1196/2003), децу (*Зарзи против Алжира*, Саопштење бр. 1780/2008, разматрања од 22. марта 2011, § 7.6, СГПП/Ц/101/Д/1780/2008), браћу и сестре (*Ел-Абани против Либијске Арапске Цамахирије*, Саопштење бр. 1640/2007, разматрања од 26. јула 2010, § 7.5, СГПП/Ц/99/Д/1640/2007), супружнике (*Бусруал против Алжира*, Саопштење бр. 992/2001, разматрања од 30. марта 2006, § 9.8, СГПП/Ц/86/Д/992/2001) и тетке/тече, ујне/ујаке и стрине/стричеве (*Бенаниза против Алжира*, разматрања од 26. јула 2010, § 9.4, СГПП/Ц/99/Д/1588/2007); (*Баиаша против Либијске Арапске Цамахирије*, разматрања од 20. октобра 2010, § 7.2, СГПП/Ц/100/Д/1776/2008). Комитет оправдава овако широко разумевање статуса жртве због патње и бола који су начињени члановима породица нестанком особе, који су често појачани недовољним напорима надлежних органа да истраже нестанак како би установили судбину жртве и извели починиоце пред лице правде (*Абуседра против Либијске Арапске Цамахирије*, Саопштење бр. 1751/2008, разматрања од 25. октобра 2010, § 7.5, СГПП/Ц/100/Д/1751/2008). У предмету *Амиров против Руске Федерације*, Комитет је приметио да „[бе]з жеље да наведе све околности индиректног стварања жртава, Комитет сматра да пропусти државе као стране која је одговорна за спровођење обавеза истраживања и разјашњавања околности злочина који је претрпела директна жртва обично може представљати фактор. Додатни фактори могу бити неопходни. У овом случају, Комитет напомиње ужасне услове у којима је аутор пронашао осакаћене посмртне остатке своје супруге (...), након чега су уследиле одуговлачене, спорадичне мере које су предузете како би се истражиле околности које су довеле до горепомнутих закључака о постојању повреда чланова 6 и 7, тумачених заједно са чланом 2, ставом 3. Комитет сматра да, узете у обзир заједно, околности захтевају да Комитет закључи да су и права аутора сходно члану 7 такође прекршена“ (КЉП, *Абубакар Амиров и Аизан Амирова против Руске Федерације*, наведен изнад у § 94, при § 11.7).
145. Комисија такође узима у обзир чињеницу да, према наводима Европског суда, анализа реакције надлежних органа не треба да се ограничи ни на какве конкретне манифестације ставова тих органа, изоловане инциденте нити на процедуралне чинове; насупротив томе, према мишљењу Суда, процена начина на који су надлежни органи тужене Државе реаговали на упите подносиоца жалбе треба да буде глобална и континуирана (видети ЕСЉП, *Ађиш против Турске*, бр. 7050/05, пресуда од 1. фебруара 2011, § 45).

146. У том погледу, Европски суд је мишљења да би закључци из процедуралног проширења члана 2 такође били од директне важности при разматрању постојања кршења члана 3 (видети ЕСЈП, *Басајева и остали против Русије*, наведен изнад у § 142, при § 109; ЕСЈП, *Гелајев против Русије*, наведен изнад у § 132, при § 147; ЕСЈП, *Базоркина против Русије*, наведен изнад у § 93, при § 140).
147. Комисија примећује да је Европски суд већ установио повреде члана 3 ЕКЈП у погледу нестанака где је закључено да је сама Држава одговорна за отмицу (видети ЕСЈП, *Лулујев и остали против Русије*, бр. 69480/01, пресуда од 9. новембра 2006, §§ 117–118; ЕСЈП, *Кукајев против Русије*, бр. 29361/02, пресуда од 15. новембра 2007, §§ 107–110). Међутим, супротно томе, у случају који Комисија разматра, УНМИК ни на који начин није умешан у сам нестанак и не може се сматрати одговорним за душевну патњу подносиоца жалбе која јој је узрокована почињеним злочином.
148. Комисија узима у обзир да је, у изостанку закључка о одговорности Државе за нестанак, Европски суд пресудио да није убеђен да је понашање надлежних органа, иако немарно у довољној мери да представља кршење члана 2 у његовом процедуралном аспекту, могло само по себи изазвати душевну патњу подносиоца жалбе већу од минималног нивоа јачине који је неопходан да би се сматрало да поступање лежи унутар опсега члана 3 (видети, између осталих случајева, ЕСЈП, *Товсултанова против Русије*, бр. 26974/06, пресуда од 17. јуна 2010, § 104; ЕСЈП, *Шафијева против Русије*, бр. 49379/09, пресуда од 3. маја 2012, § 103).
- b) Применљивост члана 3 на контекст Косова*
149. У погледу примењивости горенаведених стандарда на контекст Косова, Комисија се прво позива на своје разматрање истог питања у вези са чланом 2, наведено горе у тексту (видети §§ 88–99 изнад).
150. Комисија понавља да систем за спровођење закона који добро функционише треба да узме у обзир заштиту потреба жртава и сведока, као и да размотри посебну рањивост расељених лица у ситуацијама након сукоба. Комисија је већ размотрила чињеницу да је Генерални секретар УН-а 2003. године описао систем полиције и правде на Косову као систем који „добро функционише“ и који је „одржив“ (видети § 17 горе у тексту).
151. Комисија поново напомиње да неће размотрити релевантну праксу нити наводне препреке спровођењу ефикасне истраге *in abstracto*, већ само у односу на њихову конкретну примену на дотичну жалбу, узимајући у обзир конкретне околности случаја.
152. Из тих разлога, Комисија сматра да мора да установи, у вези са сваким случајем, да ли би став и реакције УНМИК-ових органа на сам нестанак и на захтевање информација од стране жалилаца у вези са судбином њихових сродника и кривичном истрагом представљали повреду обавезе сходно члану 3, имајући у виду реалну ситуацију на Косову у релевантно време.

c) Усаглашеност са чланом 3 у овом предмету

153. У оквиру ових догађаја, Комисија у овом случају примећује одређен број фактора који, узети заједно у разматрање, покрећу питање повреде члана 3 ЕКЉП.
154. Комисија напомиње блискост породичних веза између жалиоца и г. Ра. Р, с обзиром на то да је он жалиочев супруг.
155. Комисија подсећа на пропуст установљен горе у тексту у вези са процедуралном обавезом члана 2, упркос чињеници да је полиција УНМИК-а имала минимум информација потребних да води истрагу од самог почетка. С тим у вези, Комисија понавља да, са становишта члана 3, она може да разматра реакције и ставове УНМИК-а у односу на жалиоца у целини.
156. У тренутку достављања свог последњег поднеска Комисији, јула 2009. године, жалилац наводи да приближно десет година од отмице и нестанка г. Ра. Р. није примила никакве информације о томе где се налази њен супруг нити информације о статусу истраге. Комисија подсећа да је једини забележени контакт између жалиоца и УНМИК-ових органа остварен 2005. године.
157. Изводећи закључке из пропуста УНМИК-а да пружи могуће објашњење за изостанак било каквог контакта са жалиоцем, Комисија сматра да је ова ситуација, која се наставила током периода временске надлежности Комисије, изазвала озбиљну неизвесност жалиоца и њене породице у вези са судбином Ра. Р, као и са статусом истраге.
158. У светлу горенаведеног, Комисија закључује да је жалилац трпела тешку патњу и бол током продуженог и дуготрајног временског периода због начина на који су се органи УНМИК-а бавили случајем и због немогућности да сазна шта се десило њеном супругу. У том погледу је очигледно да, у било којој ситуацији, бол супруге која мора да живи у неизвесности у вези са судбином свог супруга мора бити неподношљив.
159. Из горенаведених разлога, Комисија закључује да је УНМИК својим понашањем допринео патњи и душевном болу жалиоца, чиме је дошло до кршења члана 3 ЕКЉП.

V. ЗАКЉУЧНИ КОМЕНТАРИ И ПРЕПОРУКЕ

160. У светлу закључака Комисије о овом предмету, Комисија је мишљења да је потребан неки облик накнаде.
161. Комисија напомиње да принудни нестанци представљају озбиљна кршења људских права која се морају истражити и судски процесуирати под било каквим околностима. Комисија такође напомиње да је УНМИК, као територијална управа Косова од 1999. до 2008. године, имао примарну одговорност да ефикасно истражи отмицу и нестанак г. Ра. Р. и да његов пропуст да то уради представља настављено озбиљно кршење

права жртава и њихових блиских сродника, посебно права на утврђивање истине у вези са тим случајем.

162. Комисија истиче забринутост СПГС-а да су неадекватна средства, поготово на почетку УНМИК-ове мисије, довела до тога да испуњавање УНМИК-ових обавеза у погледу људских права буде тешко достигну.
163. Уобичајено би била одговорност УНМИК-а да предузме одговарајуће мере како би стао на крај запаженом кршењу права и, колико је то могуће, исправио последице истог. Међутим, као што је Комисија напоменула изнад у тексту (видети изнад § 19), одговорност УНМИК-а која се тиче спровођења правде на Косову завршила се 9. децембра 2008. године. УНМИК стога није више у позицији да предузима мере које ће имати директан утицај на истраге које су још увек на чекању пред ЕУЛЕКС-ом или локалним властима. Такође, након једностраног проглашења независности од стране Привремених институција самоуправе Косова 17. фебруара 2008. године и касније, ступањем на снагу косовског устава 15. јуна 2008. године, УНМИК је престао да обавља извршне функције на Косову и та чињеница је ограничила његову могућност да пружи пуну и ефикасну репарацију за извршену повреду права, како је то прописано утврђеним начелима међународног права о људским правима. У спису не постоји ништа што би указало на било какву активност ЕУЛЕКС-а од предаје предмета.
164. Комисија сматра да изнад описана ситуација не ослобађа УНМИК од одговорности да исправи, што је могуће више, последице кршења права за која је одговоран.

У погледу жалиоца и предмета, Комисија сматра прикладним да УНМИК:

- У складу са судском праксом Европског суда за људска права у вези са ситуацијама ограничене надлежности државе (видети ЕСЉП [ВВ], *Иласку и остали против Молдавије и Русије*, наведен у § 138 изнад, при § 333; ЕСЉП, *Ал-Садун и Муфди против Уједињеног Краљевства*, бр. 61498/08, пресуда од 2. марта 2010, § 171; ЕСЉП [ВВ]), *Катан и остали против Молдавије и Русије*, бр. 43370/04, 8252/05 и 18454/06, пресуда од 19. октобра 2012, § 109), мора тежити томе да, уз сва средства која су му доступна у односу на надлежне косовске органе, добије уверавања да ће истраге које се односе на случај који се овом приликом разматра бити настављене у складу са захтевима ефикасне истраге предвиђеним чланом 2, да ће се утврдити околности везане за отмицу и нестанак г. Ра. Р, као и да ће потенцијални починиоци бити изведени пред лице правде. Жалилац и/или други блиски сродници треба да буду обавештени о том поступку и да добију увид у релевантну документацију, уколико је потребно;
- Јавно призна, у разумном року, одговорност у вези са пропустом УНМИК-а да адекватно истражи отмицу и нестанак г. Ра. Р, као и са патњом и душевним болом до којих је касније дошло и јавно се извини, укључујући путем јавних медија, жалиоцу и њеној породици у вези са тим;

- Предузме одговарајуће кораке за исплату адекватне надокнаде жалиоцу за моралну штету коју је претрпела због УНМИК-овог пропуста да спроведе ефикасну истрагу, као и за патњу и душевни бол које је жалилац претрпела услед понашања УНМИК-а.

Комисија такође сматра да је прикладно да УНМИК:

- У складу са Резолуцијом Генералне скупштине УН-а о „Основним начелима и смерницама у вези са правом на правни лек и репарацију за жртве грубог кршења међународног права које се тиче људских права и озбиљног кршења међународног хуманитарног права“ (A/Res/60/147, 21. март 2006. године), предузме одговарајуће кораке, путем других институција повезаних са УН-ом које раде на Косову, домаћих органа и невладиних организација, ради остваривања потпуног и свеобухватног програма репарације, укључујући реституцију, компензацију, рехабилитацију, сатисфакцију и гаранцију да се тако нешто неће поновити, за жртве из свих заједница које су претрпеле озбиљне повреде људских права током и након сукоба на Косову;

- Предузме одговарајуће кораке код надлежних органа Уједињених нација, укључујући Генералног секретара УН-а, ка додељивању одговарајућих људских и финансијских ресурса како би се осигурало да Уједињене нације увек поштују стандарде међународних људских права, укључујући и ситуације када обављају административне и извршне функције на некој територији, и да обезбеди ефикасно и независно надгледање.

ИЗ ОВИХ РАЗЛОГА,

Комисија, једногласно,

1. ЗАКЉУЧУЈЕ ДА ЈЕ ДОШЛО ДО КРШЕЊА ПРОЦЕДУРАЛНЕ ОБАВЕЗЕ СХОДНО ЧЛАНУ 2 ЕВРОПСКЕ КОНВЕНЦИЈЕ О ЉУДСКИМ ПРАВИМА;

2. ЗАКЉУЧУЈЕ ДА ЈЕ ДОШЛО ДО КРШЕЊА МАТЕРИЈАЛНЕ ОБАВЕЗЕ СХОДНО ЧЛАНУ 3 ЕВРОПСКЕ КОНВЕНЦИЈЕ О ЉУДСКИМ ПРАВИМА У ПОГЛЕДУ ОТМИЦЕ И НЕСТАНКА Г. РА. Р;

3. ПРЕПОРУЧУЈЕ ДА УНМИК:

а. ЗАХТЕВА ОД НАДЛЕЖНИХ ОРГАНА НА КОСОВУ ДА ПРЕДУЗМУ СВЕ МОГУЋЕ КОРАКЕ КАКО БИ СЕ ОСИГУРАЛО ДА СЕ КРИВИЧНА ИСТРАГА ОТМИЦЕ И НЕСТАНКА Г. РА. Р. НАСТАВИ У СКЛАДУ СА ЧЛАНОМ 2 ЕКЉП И ДА СЕ ПОЧИНИОЦИ ИЗВЕДУ ПРЕД ЛИЦЕ ПРАВДЕ;

- b. ЈАВНО ПРИЗНА, ИЗМЕЂУ ОСТАЛОГ И ПУТЕМ МЕДИЈА, ОДГОВОРНОСТ ЗА СВОЈ ПРОПУСТ ДА СПРОВЕДЕ ЕФИКАСНУ ИСТРАГУ У ВЕЗИ СА ОТМИЦОМ И НЕСТАНКОМ Г. РА. Р, КАО И ЗА БОЛ И ДУШЕВНУ ПАТЊУ ДО КОЈИХ ЈЕ ДОШЛО, И ЈАВНО СЕ ИЗВИНИ ЖАЛИОЦУ И ЊЕНОЈ ПОРОДИЦИ;**
- c. ПРЕДУЗМЕ ОДГОВАРАЈУЋЕ КОРАКЕ ЗА ИСПЛАТУ ОДГОВАРАЈУЋЕ НАДОКНАДЕ ЖАЛИОЦУ ЗА ПРЕТРПЉЕНУ МОРАЛНУ ШТЕТУ У ВЕЗИ СА УСТАНОВЉЕНИМ ПОВРЕДАМА ЧЛАНА 2 И ЧЛАНА 3 ЕКЉП;**
- d. ПРЕДУЗМЕ ОДГОВАРАЈУЋЕ КОРАКЕ КА ОСТВАРИВАЊУ ПОТПУНОГ И СВЕОБУХВАТНОГ ПРОГРАМА РЕПАРАЦИЈЕ;**
- e. ПРЕДУЗМЕ ОДГОВАРАЈУЋЕ КОРАКЕ У УЈЕДИЊЕНИМ НАЦИЈАМА КАО ГАРАНЦИЈУ ДА СЕ ИСТА СИТУАЦИЈА НЕЋЕ ПОНОВИТИ;**
- f. ОДМАХ ПРЕДУЗМЕ ЕФИКАСНЕ МЕРЕ ЗА ПРИМЕНУ ПРЕПОРУКА КОМИСИЈЕ И ОБАВЕСТИ ЖАЛИОЦА И КОМИСИЈУ О ДАЉЕМ РАЗВОЈУ ОВОГ ПРЕДМЕТА.**

Андреј Антонов
Извршни службеник

Марек Новицки
Председавајући

СКРАЋЕНИЦЕ И АКРОНИМИ

СГПП – Међународни споразум о грађанским и политичким правима
ОП – Одељење правде
ОЈТ – Окружно јавно тужилаштво
ЕКЉП – Европска конвенција о људским правима
ЕСЉП – Европски суд за људска права
ЕУ – Европска унија
ЕУЛЕКС – Мисија владавине права Европске уније на Косову
СРЈ – Савезна Република Југославија
ХРАП – Саветодавна комисија за људска права
КЉП – Комитет за људска права Уједињених нација
ИАСЉП – Интерамерички суд за људска права
МКНЛ – Међународна комисија за нестала лица
МКЦК – Међународни комитет Црвеног крста
МКТЈ – Међународни кривични трибунал за бившу Југославију
КФОР – Међународне безбедносне снаге (уобичајено познате као косовске снаге)
ОВК – Ослободилачка војска Косова
ЈНЛ – Јединица за нестала лица
МУП – Министарство унутрашњих послова Републике Србије
НАТО – Северно-атлантски споразумни савез
КНЛСМ – Канцеларија за нестала лица и судску медицину
ОЕБС – Организација за европску безбедност и сарадњу
СПГС – Специјални представник Генералног секретара
УН – Уједињене нације
УНХЦР – Високи комесар Уједињених нација за избеглице
УНМИК – Привремена административна мисија Уједињених нација на Косову
КПИЖ – Комисија за проналажење и идентификацију жртава
ЈИРЗ – Јединица за истрагу ратних злочина